

Міністерство освіти і науки України

Львівський національний університет імени Івана Франка

Катедра української мови

імени професора Івана Ковалика

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЯ ОНІМІЯ ТВОРІВ ЛЕСІ ВОРОНИНОЇ

Магістерська робота
студентки VI курсу
українського відділення
філологічного факультету
Гули Наталії Богданівни

Науковий керівник –
доц. Сколоздра-Шепітко О. Р.

Львів – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. МІРКУВАННЯ ПРО ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОНОМАСТИКИ.....	10
1.1. Історія літературної ономастики: зародження, становлення, сучасний стан, перспективи.....	10
1.2. Ядро та периферія онімного простору у творах різних жанрів.....	14
1.3. Стилiстичні функції онімів у художньому творі.....	18
1.4. Літературна ономастика і дитяча й підліткова література.....	23
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОНІМІЇ ТВОРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ЛЕСІ ВОРОНИНОЇ.....	29
2.1. Структурні особливості літературно-художніх онімів Лесі Ворониної.....	29
2.1.1. “Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9”.....	29
2.1.2. “Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда”.....	31
2.1.3. “Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава”.....	34
2.1.4 “Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох- Ойх та інші страховища”.....	36
2.1.5 “Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви”.....	40
2.2. Антропонімія як ядро онімного простору серії повістей “Таємне Товариство”.....	43
2.2.1. Прізвиська у канві “Таємного Товариства”.....	43
2.2.2. Особливості особових імен і прізвищ у повістях для дітей Лесі Ворониної.....	50

2.3. Периферія онімного простору серії повістей Л. Ворониної “Таємне Товариство”	55
2.3.1. Ергонімні номінації.....	56
2.3.2. Ідеонімні номінації.....	58
2.3.3. Топонімні номінації.....	62
2.3.4. Прагмонімні номінації.....	64
2.3.5. Інші розряди власних назв.....	65
2.4. Стилiстичне навантаження ЛХО у “Таємному Товариствi”	68
2.4.1. Функції антропонімів як ядра онімного простору дитячих повістей Лесі Ворониної.....	68
2.4.2. Стилiстичні особливості периферії онімного простору “Таємного Товариства”	70
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	87
1) Кількісне співвідношення онімів у серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство”	87
2) Антропоніми як ядро онімного простору повістей Лесі Ворониної..	88
3) Периферія онімного простору серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство”	89
4) Онімний простір повісті “Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9”	90
5) Онімний простір повісті “Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда”	91
6) Онімний простір повісті “Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава”	92
7) Онімний простір повісті “Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та інші страховища”	93

8) Онімний простір повісті “Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви”.....	94
--	----

ВСТУП

У кожній мові онімів набагато більше, ніж апелятивів. Власні назви існують з давніх-давен, функціонують повсюдно і виникають та вживаються масово, вони належать до універсальних категорій тексту, які допомагають розкодувати авторський задум змісту твору.

Кожен онім у художньому тексті є елементом цього тексту і взаємодіє з ним, створює особливі асоціації, додаткові відтінки, що відтворюють історичне та культурне тло подій. Лінгвістів дедалі більше зацікавлюють власні назви у структурі тексту художньої літератури, що свідчить про стрімкий розвиток ономастики.

Актуальність дослідження:

На сьогодні особливо популярні студії з літературної ономастики. Функціонування власних назв у художньому творі досліджували: Любомир Белей, Юрій Карпенко, Галина Лукаш, Мирослава Мельник, Євген Отін, Надія Попович, Олександра Суперанська, Лариса Шестопалова, Ганна Шотова-Ніколенко та ін.

І якщо літературно-художня ономастика в цілому активно розвивається вже з середини ХХ століття, то дослідження ономастикону дитячих творів трапляються лише спорадично. Онімний простір дитячих творів зокрема вивчали Людмила Кричун, Тамара Марченко, Оксана Петренко, Алла Романченко, Людмила Юлдашева.

Незважаючи на численні дослідження онімного простору художніх творів, і досі існують проблемні аспекти, які потребують подальшого студіювання.

Одна з найважливіших проблем сучасної української літературної ономастики – сама назва лінгвістичної дисципліни, яка вивчає власні імена в художніх творах, залишається дискусійною.

Не менш важливою є проблема дослідження функціонально-стилістичних особливостей онімії в художньому творі.

Немає спільності серед учених стосовно конкретної кількості розрядів онімів. Більше того, в українській ономастиці немає єдиної, загальноприйнятої класифікації функцій поетонімів.

Праці з літературної ономастики є здебільшого антропонімічні, бо антропоніми є найвагомішою для художнього тексту групою власних назв, але не менш важливі в художньому творі й інші власні назви.

Поодинокі дослідження не створюють цілісного уявлення про особливості функціонування онімів у художній літературі загалом та в дитячій літературі зокрема. Не з'ясовано складу, семантики та структури онімних компонентів сучасних художніх текстів, не досліджені механізми онімного моделювання та мотивації, що й зумовлює **актуальність** обраної теми.

Творчість Лесі Ворониної вже була об'єктом окремої мовознавчої студії Людмили Кричун, яка дослідила лінгвостилістичні особливості дитячих повістей Л. Ворониної на основі першої книги зі збірки “Таємне Товариство” – “Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9”, але комплексного аналізу всього ономастикону творів для дітей Лесі Ворониної не було. Комплекс власних імен сприяє цілісному сприйняттю зображуваного. Інформація у власних назвах дуже важлива, адже щоб посправжньому оволодіти текстом, треба проаналізувати власні назви, які вжито в цьому тексті.

Наукова новизна роботи зумовлена тим, що вперше об'єктом спеціального наукового дослідження став онімний простір не лише однієї книги, а серії книг Лесі Ворониної “Таємне Товариство”.

Практичне значення дослідження: творчість Лесі Ворониної, а зокрема першу книгу із серії “Таємне Товариство” – “Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9” діти вивчають за новою програмою у 6 класі. Отже, результати цього дослідження можна використати як наочний матеріал на уроках української літератури в середній школі.

Мета магістерської роботи – здійснити комплексний аналіз онімного простору повістей Лесі Ворониної в лексико-семантичному та стилістичному аспектах.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **конкретних завдань**:

1. Опрацювати наукову літературу з літературно-художньої ономастики.
2. Укласти картотеку онімів творів Лесі Ворониної.
3. Покласифікувати та проаналізувати зібрані власні назви відповідно до об'єктів номінацій, структури та стилістичних функцій.
4. Описати ядро та периферію онімного простору художніх творів.

Об'єктом дослідження в магістерській роботі є літературно-художні оніми у творах Лесі Ворониної.

Предмет дослідження – структурно-семантичні і стилістичні особливості літературно-художніх онімів.

Джерельною базою магістерської роботи є серія книг Лесі Ворониної “Таємне Товариство”:

1. Воронина Л. Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9: – Вінниця, ПП Видавництво “Теза”; “Соняшник”, 2006. – 122 с.: іл. – (Пригодницька бібліотека).
2. Воронина Л. Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьо морда: повість / Леся Воронина. – К.: Знання, 2019. – 135 с.: іл.
3. Воронина Л. Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава: повість / Леся Воронина. – К.: Знання, 2018 – 141 с.: іл.
4. Воронина Л. Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та інші страховища: повість / Леся Воронина. – К.: Знання, 2018. – 143 с.: іл.
5. Воронина Л. Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви: повість / Леся Воронина. – К.: Знання, 2019. – 143 с.: іл.

Леся Воронина – українська дитяча письменниця, представниця центрального регіону України, народилася і проживає в Києві. Вона є

автором низки дитячих творів: збірка повістей “Суперагент 000”, серія повістей “Таємне Товариство”, пригодницькі повісті “Пригоди голубого папуги”, “Хлюсь та інші”, “Таємниця чорного озера”, “Прибулець з країни Нямликів”, “Нямлик і Балакуча Квіточка”, “Сни Ганса Християна” та інші.

Сьогодні Л. Воронина — член Національної Спілки письменників України, член Асоціації українських письменників, автор і ведуча культурологічних програм “Українська культура сьогодні і завжди”, “Мандрівець”, “Відлуння тисячоліть” на радіо “Культура”, з початку 2011 року очолює дитяче видавництво “Прудкий равлик”¹. Леся Воронина багато пише для дітей. Її літературні твори виходили під різними псевдонімами: Гаврило Гава, Ніна Ворон, Олена Вербна, Сестра Лесич².

Творчість Лесі зацікавила широке коло літературознавців, а письменниці Ірен Роздобуцько та Зірка Мензанюк високо оцінили майстерність Ворониної³.

“Вплітання” онімів у канву художнього твору – відповідальна і клопітка праця письменника, адже він спершу обмірковує характер, особливості персонажів, а тоді добирає відповідні імена, щоб вони виконували певну функцію у розвитку сюжету. Кількість власних назв щоразу зростає, репертуар надзвичайно великий, але якщо немає відповідного, то з легкістю можна створити свій онім. Це стосується не лише антропонімів, але й усіх інших розрядів власних назв у художньому тексті.

За допомогою художніх творів для дітей, дорослий світ комунікує з дитячим. Книга повинна не лише розважати юних читачів, а й розвинути уяву, фантазію, сформувати естетичні смаки, надати інформацію про прийняті

¹ Січкара О. М., Слижук О. А. Сучасні дитячі твори в новій шкільній програмі з української літератури / О. М. Січкара, О. А. Слижук // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Філологія. Літературознавство. – 2014. – Т. 240, Вип. 228. – С. 76. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufl_2014_240_228_17

² Суховірська О.А. Ключі до дитячих сердець Лесі Ворониної (Бібліографічна довідка до 60-ти річчя від дня народження письменниці) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://odb.km.ua/?dep=1&dep_up=430&dep_cur=904.

³ Жук О. Леся Воронина: сміливий не той, хто декларує свою сміливість [Електронний ресурс] / О. Жук. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/2012/12/121213_book_2012_interview_voronyna_oz.shtml.

моделі поведінки в соціумі. Дитячий письменник може досягнути поставленої мети лише тоді, коли він заглибиться у вікові психологічні особливості дітей.

Специфіка об'єкта та вирішення конкретних завдань у магістерській роботі зумовили комплексне використання **методів**: *описового*, який є головний в дослідженні, дає змогу виявити, систематизувати й інтерпретувати літературно-художні оніми; *суцільної вибірки*, який ужито для виокремлення та фіксації власних назв; *стилістичного*, що дає змогу встановити емоційно-експресивний зміст онімів як складника художнього тексту; *лінгвопсихологічного*, який ґрунтується на застосуванні асоціативного експерименту; *статистичного*, потрібного для встановлення кількості онімів та їхнього відсоткового співвідношення; *етимологічного*, що допомагає встановити первинний зміст, дослідити значення, походження зафіксованих лексичних одиниць.

Структура магістерської роботи: дослідження складається зі вступу, де з'ясовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет та джерельну базу дослідження, його практичне значення, вказано методи роботи; двох розділів, висновків, які узагальнюють основні результати проведеного дослідження; списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ І.

Міркування про теоретичні засади літературної ономастики

1.1. Історія літературної ономастики: зародження, становлення, сучасний стан, перспективи.

Зацікавленість мовознавців власним іменем як складовою частиною художнього тексту була давно, однак ґрунтовне вивчення цього питання розпочалося лише в 60-х рр. ХХ ст. Літературна ономастика як комплексна наука могла бути розроблена в повній мірі тільки тоді, коли були накопичені необхідні знання та теоретичні узагальнення не тільки в галузі лінгвістики, а й літературознавства, а також логіки, семіотики, герменевтики, на чий досягнення вона спиралася і спирається у своєму розвитку. Визначними для виникнення літературно-художньої ономастики стали 70-80-ті рр. ХХ століття, адже саме тоді лінгвісти представили наукові праці, що стали фундаментальними в розвитку цієї дисципліни.

Традиційно початок літературної ономастики як науки знаменується з 1956 року, коли Всеволод Миколайович Михайлов захистив першу дисертацію з цієї проблеми на базі російської літератури: “Собственные имена как стилистическая категория в русской литературе”⁴, у якій мовознавець розпочинає обґрунтовувати одне з малодосліджених питань – історію імен і прізвищ персонажів у російській художній літературі XVIII–XIX ст.

Перша дисертація з української літературної ономастики належить одеській дослідниці – Т. В. Немировській, яка у 1988 році здійснила дослідження на українському матеріалі, а саме на прозі М. Коцюбинського: “Собственное имя в творчестве М. М. Коцюбинского”⁵.

⁴ Михайлов В.Н. Собственные имена как стилистическая категория в русской литературе / В. Н. Михайлов. Луцк. – 1965. – 54с.

⁵ Немировская Т. В. Собственное имя в творчестве М. М. Коцюбинского : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук / Т. В. Немировская. – К., 1988. – 20 с.

На сучасному етапі в Україні виокремлюють 3 школи літературно-художньої ономастики, а саме: одеську, донецьку та ужгородську. Одеську школу літературної ономастики очолив Ю. О. Карпенко, згодом почала працювати донецька школа під керівництвом В. М. Калінкіна, Г. Лукаш та ужгородська школа, яку заснував Л. О. Белей. У межах кожної з цих шкіл ключовим є питання метамови, усі представники докладно вивчають специфіку функціонування власних назв у художньому тексті⁶.

Кожен лінгвіст, що представляє свою школу, пропонує власну термінологію або віддає перевагу одній із уже загальновідомих терміносполук на позначення дисципліни, тому досі немає усталеної термінології на позначення дисципліни, яка б збігалася у всіх трьох школах.

Одеська дослідниця Т. Немировська віддає перевагу терміну *літературна ономастика*, інші представники одеської школи, зокрема Ю. Карпенко та М. Мельник, не заперечують “доцільності” позначень *поетична ономастика*, *поетика оніма* і час від часу ними послуговуються⁷.

Фундатор ужгородської школи літературної ономастики Л. Белей наполягає на означенні *літературно-художня*, а не просто літературна, аргументуючи: “найвдалішим є термін *літературно-художній антропонім*, який через багатокomпонентність не є бездоганним, проте серед уживаних нині термінів найповніше передає суть позначуваного поняття”⁸.

Представник донецької школи В. Калінкін, написавши монографію з літературної ономастики, виділив окремий параграф “Назва дисципліни”, де використовує термін *поетична ономастика*⁹.

Отже, усі дослідники літературно-художньої онімії є прихильниками різних підходів до вивчення цієї науки і відповідно – різняться позначенням

⁶Янчура Д. Ономастичні школи в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/sup/article/download/11888/11734/>

⁷ Колесник Н. Термінологічні суперечки в царині літературної ономастики і фольклорна ономастика / Наталія Колесник // Науковий вісник ужгородського університету. Серія: філологія. Соціальні комунікації. Присвячується 90-річчю від дня народження Й.О.Дзендзелівського. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2011. – С. 123.

⁸ Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії / Любомир Белей. – Ужгород, 2002. – С. 9 – 10.

⁹ Калінкін В.М. Поетика оніма. – Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 1999. – С. 68 – 73.

термінів. Однак, можливо, ці термінологічні незгоди призведуть до термінологічного розрізнення трьох найвпливовіших в Україні наукових шкіл, що вивчають життя власних назв у художньому тексті – Одеської (оперує терміном *літературна ономастика*), Донецької (використовує термін *поетична ономастика*), Ужгородської (дотримується терміна *літературно-художня ономастика*)¹⁰.

Сучасна літературна ономастика невпинно розвивається в кількох напрямках.

До основних напрямів ономастичних досліджень належать:

- 1) загальноономастичні студії (аналіз специфіки власного імені як мовної категорії, структури значення онімів, ступеня мотивованості семантики імені, функцій онімних одиниць в мові та мовленні тощо);
- 2) історія ономастики (вивчення періодизації національного ономастикону, розгляд питання щодо появи християнських імен, їхньої взаємодії з дохристиянськими в різні часові періоди, історія становлення сучасної антропонімічної формули, історичні зміни в структурі топонімів, належність топоформантів до певних груп мов і под.);
- 3) сучасна ономастика (дослідження складу різних розрядів ономастики сучасного періоду – склад чоловічих і жіночих особових імен населення певного періоду, вивчення сучасної топонімії певної території, демонстрація корпусів імен та прізвищ різних регіонів, граматичні характеристики імен тощо);
- 4) ономастика в літературі та фольклорі (функції і специфіка літературних онімів, зв'язок ономастикону творів із його образною системою і ідеєю, залежність ономастики художнього тексту від літературного напрямку, взаємодія власних і загальних назв у літературному творі, укладання ономастичних словників певного автора або твору тощо).

¹⁰ Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження // Записки з ономастики. – Одеса, 2000. – Вип. 4. – С. 71.

5) практичні завдання ономастики (орфографія, орфоепія, переклад власних назв, складання довідників онімів)¹¹.

Якщо узагальнити сучасний стан літературної ономастики, то можна помітити, що дослідження онімного матеріалу характеризується використанням нових підходів, нових принципів наукового висвітлення.

Найбільшою активністю визначається зацікавленість ономастів в опрацюванні власних назв у контексті творів художньої літератури. Таке зацікавлення зумовлене тим, що за допомогою онімного простору можна окреслити індивідуальний стиль письменника та самотність поетоніміки його доробку.

Зважаючи на те, що літературна ономастика – молода наукова дисципліна, вона потребує подальшого дослідження й доповнення. Насамперед потрібно закріпити теоретичну основу науки. В. М. Калінкін, зокрема, стверджує: “Поетика власних імен передусім потребує розробки загальної теорії (включаючи філософські і логіко-мовні, семіотичні і культурно-естетичні аспекти), здатної охопити всі сторони цього складного явища”¹². Лінгвіст уточнює, що ця проблема стосується не тільки літературної ономастики в Україні, але й у цілому світі¹³.

Сьогодні є значна кількість загальноономастичних проблем, не менше прогалин є й у дослідженні літературно-художньої ономастики. Не втрачає актуальності опис своєрідності літературної ономастики та використання онімної лексики в різних функціональних стилях¹⁴.

З метою ґрунтовнішого дослідження онімного простору в художньому творі, важливо перечитувати авторський твір у контексті наратології. Ця галузь сучасного літературознавства доволі загадкова й містить багато проблем.

¹¹ Доценко М. В. Поетоніміка модерністської та постмодерністської прози [Текст] : дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Доценко Марія Володимирівна ; Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. - Вінниця, 2018. – С. 22.

¹² Калінкін В. До визначення статусу поетики оніма як наукової дисципліни // Проблеми слов'янської ономастики: Зб. наук. праць. – Ужгород, 1999. – С. 18.

¹³ Мельник Г. І. Міркування про теоретичні засади літературної ономастики // Записки з ономастики. – Вип. 11. – Одеса: Астропринт, 2008. – С. 20.

¹⁴ Доценко М. В. Поетоніміка модерністської та постмодерністської прози [Текст] : дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Доценко Марія Володимирівна ; Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. - Вінниця, 2018. – С. 22.

Важливо з'ясувати взаємозв'язок наратора зі світом персонажів, що діють у художньому тексті. Розглянути ототожнення реальної людини і митця. Більше того, інтерпретація може відрізнятись від інтенцій автора і кожний читач, у такому разі, стає співтворцем значення художнього тексту¹⁵. Тому на сьогодні є надзвичайно актуальним дослідження проблем наратології, аби вирішити певні прогалини в літературній ономастиці.

Якщо літературно-художня ономастика стала предметом докладного вивчення останніх років, то дослідженню ономастикону дитячих творів присвячені лише окремі наукові праці, тому опрацювання онімного простору у контексті дитячої літератури потребує подальшого дослідження. Більше того, важливо залучити ономастичну роботу у середню і вищу школу. Таке розповсюдження ономастичних знань серед майбутніх вчителів та викладачів дасть змогу глибше зрозуміти сутність художнього твору¹⁶.

Отже, незважаючи на те, що літературно-художня ономастика доволі молода лінгвістична дисципліна, вона має значні наукові здобутки та досягнення. Проте дослідження цієї науки не зупиняється, а стрімко зростає, адже перспектив для розвитку є доволі багато.

1.2. Ядро та периферія онімного простору у творах різних жанрів.

Здавна в мовознавчій науці не було однастайності щодо використання єдиного терміна для називання сукупності онімів у художньому творі. У 1969 році Володимир Топоров певним чином подолав ці незгоди, запропонувавши назву “ономастичний простір”. Російський дослідник під цим терміном розумів скупчення певної кількості онімів, які вживає народ для того, щоб іменувати об'єкти навколишнього середовища¹⁷.

¹⁵ Гірняк М. Автор у тексті: присутність чи зникнення? (на матеріалі інтелектуальної прози В. Петрова-Домонтовича) // *Studia methodologica*. Вип. 16. Наративні виміри літератури: Матеріали міжнародної конференції з наратології (Тернопіль, 23-24 жовтня 2003р.). /упор. І.В. Папуша. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2005. – С. 93.

¹⁶ Соколова А. В. Основи літературної ономастики. Методичні рекомендації до спецкурсу. – Ізмаїл, 2005. С. 4.

¹⁷ Теория и методика ономастических исследований / под ред. А. В. Суперанской, В. Э. Сталтмане, Н. В. Подольской. – М. : Наука, 1986. – С. 9 – 12.

Якщо дослідники сперечалися щодо застосування єдиної назви на позначення сукупності власних іменувань, то стосовно структури онімного простору суперечок не було, адже всі лінгвісти виділяли: ядро, близько-ядерні, ядерно-периферійні та периферійні класи онімів¹⁸.

Значний внесок у дослідження структури онімного простору зробив Михайло Торчинський, який створив класифікацію, поділивши сукупність усіх онімів на поля, підполя, сектори, підсектори, сегменти, підсегменти, елементи та піделементи¹⁹. Такий поділ дає усі підстави стверджувати, що внутрішня будова онімів надзвичайно складна і різностороння.

Серед українських мовознавців немає згоди стосовно кількості розрядів онімів. Одні дослідники вважають, що розрядів власних назв є чотири – п'ять, адже поєднують різні групи онімів у єдине ціле, інші виділяють від п'ятнадцяти до двадцяти груп.

Юрій Карпенко вважає, що доцільно буде виділяти дев'ять розрядів власних назв. До найважливіших груп лінгвіст зараховує: антропоніми (власні іменування людей), топоніми (назви географічних об'єктів), астроніми (назви космічних об'єктів), теоніми (назви богів), зооніми (клички тварин), ергоніми (назви сукупності людей, які пов'язані за найрізноманітнішими ознаками), хрононіми (оніми, що іменують події, часові відрізки), хрематоніми (назви матеріальної культури) та ідеоніми (назви витворів людської культури)²⁰.

Тетяна Немировська диференціювала всю літературно-художню онімію за родами та жанрами художнього твору. Дослідниця виокремила три види літературної онімії: власні назви поезії, власні назви художньої прози і власні назви драматургії. Таке розподілення є цілком логічне, адже відомо, що всі оніми підпорядковуються жанровим особливостям літературного твору²¹.

¹⁸ Сколоздра-Шепітко О. Периферія онімного простору Франкової прози / О. Сколоздра-Шепітко // [Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства](#). – 2016. – Вип. 21. – С. 260.

¹⁹ Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія / М. М. Торчинський. – Хмельницький : Авіст, 2008. – С. 120 – 121.

²⁰ Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження // Записки з ономастики. – Одеса, 2000. – Вип. 4. – С. 73.

²¹ Мельник Г. І. Міркування про теоретичні засади літературної ономастики // Записки з ономастики. – Вип. 11. – Одеса: Астропринт, 2008. – С. 22 – 23.

У художньому творі, як правило, чільне місце займають розповіді про життя людей, суспільства, а тому й не дивно, що антропоніми – найбільш уживаний розряд онімів у таких творах²². Проте, крім власних назв людей, існують і інші групи онімів. Українська дослідниця Світлана Шестакова до близькоядерних класів зараховує міфоніми, теоніми та зооніми; до ядерно-периферійних – топоніми, астроніми, космоніми та хрематоніми, а до периферійних – ергоніми, урбаноніми, документоніми, прагмоніми, гемероніми та геортоніми²³.

Юрій Карпенко, аналізуючи науково-фантастичні романи А. Азімова та Р. Бредбері, виявив, що в художніх творах письменники вживають щонайменше 50%, а буває й 80% антропонімів у порівнянні із іншими розрядами власних назв. На думку мовознавця, топоніми у відсотковому співвідношенні посідають друге місце серед інших поетонімів. Якщо ж розглядати твори науково-фантастичні, то в них друге місце належить уже астронімам. Ю. Карпенко стверджує, що жоден твір художньої літератури не обходиться без ергонімів, які є обов'язковими компонентами онімного простору і які за частотністю уживання посідають третє місце серед усіх інших власних назв. Решта онімних розрядів – рідковживані й у своїй сумі складають незначний відсоток усіх поетонімів²⁴.

Світлана Шестакова приділила особливу увагу дослідженню ознак периферії онімного простору. За її спостереженнями периферію окреслюють такі особливості: 1) наявність систематизованого списку термінів; 2) другорядність у порівнянні з ядром онімного простору; 3) розмаїтість у плані структури та семантики; 4) виконання особливих соціальних функцій²⁵.

²² Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження // Записки з ономастики. – Одеса, 2000. – Вип. 4. – С. 73.

²³ Шестакова С. До питання про стратифікацію сучасного ономастичного простору / С. Шестакова // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 1 (3). – С. 232-240.

²⁴ Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження // Записки з ономастики. – Одеса, 2000. – Вип. 4. – С. 74.

²⁵ Шестакова С. До питання про стратифікацію сучасного ономастичного простору / С. Шестакова // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 1 (3). – С. 232 – 240.

Не менше зацікавлення до структури онімного простору проявляє і Олександр Тараненко, який вказує на такі основні ознаки ядра: 1) словотворчість; 2) стійкість до змін; 3) обмеженість у свободі вибору імені; 4) первинність у порівнянні з периферією. Мовознавець стверджує, що ядро онімного простору вважається сильним розрядом, адже саме ядерні структури переносять свої одиниці до інших груп. Відповідно периферія – слабкий розряд, бо свій склад утворює за допомогою одиниць із інших розрядів²⁶.

Упродовж довгого часу до ядра онімного простору зараховували антропоніми та топоніми, проте нещодавно відбулися значні зміни в такому розподілі. В. Супрун, зокрема, наголошує на “тектонічних зсувах” у внутрішній частині структури всіх онімів. Унаслідок цього до ядра переходять і інші розряди власних назв. Усе ж, на думку мовознавця, до ядра слід зараховувати антропоніми, до яких є дуже близькі теоніми, міфоніми й зооніми, а всі інші розряди: гемероніми, геортоніми, фалероніми, документоніми, прагмоніми, ергоніми, товароніми – В. Супрун зараховує до периферійних. Особливої уваги мовознавець надає топонімам і космонімам, які є дуже рухливі й залежно від ситуації можуть належати або до ядра, або до периферії²⁷.

Український лінгвіст Святослав Вербич підтримує точку зору стосовно трансформацій у внутрішній структурі онімів, зокрема до ядерних власних назв зараховує антропоніми, топоніми та ергоніми²⁸.

Отже, не зважаючи на те, що здебільшого до ядра онімного простору зараховують антропоніми і вони складають більшу частину всіх власних назв художнього твору, не варто оминати увагою й інші розряди поетонімів, що належать до периферії. У цьому випадку рідкість уживання не прирівнюється

²⁶ Тараненко О. О. На теми сучасного українського ономастикону : тенденції конотативних нашарувань. Мовознавство. 2010. Вип. 1. С. 32–36.

²⁷ Супрун В. И. Ономастическое поле русского языка и его художественно-эстетический потенциал : монография / В. И. Супрун. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 12 – 17.

²⁸ Вербич С. О. Трансформація українського онімного простору: внутрішньо- та позамовні чинники / С. О. Вербич // Мовознавство. – № 2. – 2014. – С. 16.

до незначущості, адже тільки під час комплексного аналізу всіх власних назв можливе широкоаспектне прочитання художнього твору та виявлення всіх прихованих сенсів.

Зважаючи на те, що наповнення власних назв ядра та периферії може змінюватися, можливий перехід різних розрядів онімів із ядра до периферії і навпаки. Тому ще одним критерієм успішного мовознавчого дослідження художнього твору є врахування жанрових особливостей твору і їхнього впливу на онімний простір.

1.3. Стилiстичнi функцiї онiмiв у художньому творi.

Функції власних назв у художньому творі щоразу частіше зацікавлюють лінгвістів. Такі дослідження є вагомими, адже внаслідок ґрунтовного розбору онімів з'являється широкоаспектне розуміння твору, художній текст стає виразнішим, наповненим функціями, які по-новому розкривають текст²⁹.

Кожне найменування в літературному творі виконує певну функцію – своєрідну діяльність, яка надає художньому мовленню образності. Без обов'язкових мовних функцій – номінативної, ідентифікаційної, диференційної – воно просто не буде сприйматися як ім'я. Функції власних назв тісно взаємодіють із цілим художнім твором, тому мають властивість змінюватись і набувати протилежного значення залежно від зміни граматичної форми імені, синтаксичних і семантичних особливостей контексту, інформаційного й естетичного змісту художнього висловлювання в цілому. Не менш важливим фактором впливу є акт художньої комунікації, від якого залежить якість і обсяг інформації, безпосереднє відтворення власної назви в кожному окремому використанні³⁰.

Основна функція власних назв у мові та власних назв у літературі суттєво відрізняється. Зокрема Юрій Карпенко стверджує про втрату першості номінативної функції онімів у художньому творі і надає перевагу

²⁹Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження // Записки з ономастики. – Одеса, 2000. – Вип. 4. – С. 69.

³⁰Соколова А. В. Основи літературної ономастики. Методичні рекомендації до спецкурсу. – Ізмаїл, 2005. С. 9.

стилістичній функції. На думку лінгвіста, стилістична функція в літературі довершується інформаційною та емоційною складовою та проявляється у двох різновидах: інформаційно-стилістичній та емоційно-стилістичній³¹. Однак Любомир Белей не підтримує терміна “стилістична” функція і радить замінити його на “характеристична”, бо кожна власна назва в художньому творі якимось чином характеризує персонажа³².

Зарубіжні ономасти також не оминули увагою функції поетонімів. Зокрема Іраїда Герус-Тарновецька вказує на різноманітність стилістичних функцій назовництва в поезії. Польська дослідниця всі власні назви поділяє на значущі та стилізовані відповідно до художнього твору. До значущих авторка зараховує оніми, що описують літературний персонаж, та найменування, що вказують на час, місце, розташування особи³³.

Інший польський дослідник – Олександр Вілконь вказує на такі функції власних назв у художньому творі: 1) локалізаційну, яку поділяє на просторову та темпоральну; 2) соціологічну, у яку вкладає різні відтінки, серед яких зарахування до певного соціального стану, особливості місця проживання та впливи походження та національності на назовництво персонажа; 3) алюзивну, яка відсилає читача до реальних осіб, місць та подій; 4) змістову, за допомогою якої розкриває персонажа або локацію дії; 5) експресивну, яка виявляє почуття, переживання, емоційне наповнення поетонімів³⁴.

Олександра Суперанська виділяє “спеціальні” функції для окремих ономастичних розрядів. Наприклад, антропоніми мають особливу функцію соціальної легалізації особистості, а топоніми – особливу вказівну. О. Суперанська наділяє оніми ще й підфункціями (як-от, для розрізнення

³¹ Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе / Ю. А. Карпенко // Филологические науки. – 1986. – № 4. – С. 34.

³² Карпенко О., Серебрякова В. Функції поетонімів у фентезійній прозі // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія : Мовознавство. – 2017. – Вип. 1 (27). – С. 150.

³³ Герус-Тарновецька І. Назовництво в поетичному творі / І. Герус-Тарновецька. – Мюнхен; Вінніпег, 1966. – С. 131.

³⁴ Wilkoń A. Nazewnictwo w tworcach Stefana Zeromskiego / A. Wilkoń. – Wrocław – Warszawa – Kraków, 1970. – S. 82 – 111.

об'єкта – адреси, протиставлення, характеристики тощо)³⁵. Проте український мовознавець Михайло Торчинський не поділяє цієї точки зору, аргументуючи тим, що оніми не можуть мати специфічних функцій та підфункцій, бо основна граматична функція власних назв – виявляти в судженні підмет і присудок, а найголовніша лексична функція – називання³⁶.

В українському мовознавстві виявлено й досліджено широкий ряд функцій поетонімів: поетичну, стилістичну, естетичну, ідеологічну, характеристичну, алюзивну, символічну, експресивну, локалізаційну, змістову, соціологічну та багато інших. Незважаючи на те, що науковці неодноразово намагалися скомпонувати різноманітні класифікації функцій онімів у художньому творі, досі немає єдиної узагальненої класифікації, яка б була цілісна та розподіляла б функції за таксономічними розділами відповідно до принципів, що формуються із особливостей онімів у художніх творах³⁷.

Всеволод Михайлов виділяє характеристичну, ідеологічну, локалізаційну і структурно-композиційну функції власних назв у літературі³⁸.

Тетяна Гриценко, досліджуючи оніми в українській історичній прозі другої половини ХХ ст., подала класифікацію функцій власних назв у поступовому переході. На думку дослідниці, найосновнішими функціями є: ідентифікаційно-диференційна, локалізації в часі, інформативна, соціологічна, емотивна та стилістична³⁹.

Любомир Белей наголошує на важливості чинників, які впливають на функційні особливості власних назв, серед яких виділяє такі: 1) мовна належність; 2) мотивація; 3) семантика апелятивної основи; 4) морфемне значення форманта власної назви; 5) граматична кореляція компонентів

³⁵ Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М. : Наука, 1973. – С. 273.

³⁶ Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови. Ч. 2 : Функціонування власних назв : монографія / М. М. Торчинський. – Хмельницький : ХНУ, 2009. – С. 19.

³⁷ Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе / Ю. А. Карпенко // Филологические науки. – 1986. – № 4. – С. 10.

³⁸ Михайлов В. Н. О специфике литературной ономастики / В. Н. Михайлов // Вопросы стилистики: Стилистика художественной речи : [межвузовский научный сборник]. – Саратов : Изд-во СГУ, 1988. – С. 16 – 17.

³⁹ Гриценко Т. Б. Власні назви як засіб стилетворення в українській історичній прозі другої половини ХХ ст. (на матеріалі романів про Б. Хмельницького) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Т. Б. Гриценко. – К., 1998. – С. 7 – 9.

власної назви; б) фонетичні особливості; 7) ставлення комуніканта до позначуваного об'єкта, особи тощо⁴⁰. Мовознавець запропонував одну із класифікацій, у якій спирався лише на антропонімію в художньому творі. Л.О. Белей виокремив чотири групи літературних антропонімів – нейтральні, характеристичні, дейктичні та ідеологічні.

На думку автора, нейтральні антропоніми не мають побіжних значень слова. Характеристичні ж антропоніми за визначальними діяльнісними особливостями автор поділяє на чотири підгрупи: 1) національно (чи регіонально) значущі, які насамперед і формують національне забарвлення твору що, нерідко супроводжується супутними значеннями; 2) хронологічно значущі, що допомагають розташувати твір у певному часі; цей розряд власних назв притаманний для літературних творів на історичну тематику; 3) соціально значущі антропоніми віддзеркалюють соціальний статус персонажів, їх походження, місце проживання, рід діяльності тощо; 4) характеристично-оцінні оніми призначені для емоційно-виражальної оцінки. Їх Л. Белей розмежовує на експресивно-оцінні та інформаційно-оцінні. Дві останні групи літературних антропонімів відрізняються від попередніх своєю частковістю, певними обмеженими функціями. Дейктична функція – це вказівка поетоніма на дійсний прототип персонажа чи його протонім. Ідеологічну функцію мовознавець трактує як зухвале втручання домінуючої більшовицької ідеології у середовище духовної культури нації⁴¹.

В. Герасимчук та А. Нечипоренко удосконалили цю класифікацію, доповнивши стилістичною функцією⁴².

Ганна Шотова-Ніколенко, досліджуючи онімний простір романів Юрія Яновського, виділила такі функції власних назв: текстотвірну, небуденності (символічну), характеристичну, хронотопічну та експресивно-виразову⁴³.

⁴⁰ Белей Л.О. Українська літературно-художня антропонімія як засіб характеристики персонажів // Українська мова і література в школі. – 1993. – № 7. – С. 24.

⁴¹ Белей Л. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX-XX ст. – Ужгород, 1995. – С. 8 – 10.

⁴² Герасимчук В. Поетонім як засіб художньої характеристики / В. Герасимчук, В. Нечипоренко. // Дивослово. – 1999. – № 11. – С. 16.

Юрій Карпенко та Мирослава Мельник, аналізуючи власні імена в поезії Ліни Костенко, виокремили шість функцій поетонімів: номінативну (називну); хронотопічну; характеризуючу; виразовості, образності; тропеїчності; експресивну; текстотвірну. Вагомим науковим доробком лінгвістів стало твердження про багатofункціональність власних назв. На думку дослідників, кожен онім у художньому творі виконує декілька функцій одночасно і взаємодоповнює інший. Чим талановитіший автор, тим більше функцій містить у собі власне найменування⁴⁴.

Валерій Калінкін поділяє думку Ю. Карпенка та М. Мельник про те, що власні назви в художньому творі виконують декілька функцій одночасно. До того ж мовознавець подає низку й інших чинників, які впливають на відсутність єдиної класифікації функцій поетонімів, серед яких: залежність поетики власних назв від поетики цілого художнього твору; дія найменування на читача як цілого комплексу, що складається із фонетичної структури, морфемних та лексемних властивостей і синтаксичних поєднань⁴⁵. Отже, за використанням у літературному творі власних найменувань можна виокремити багато унікальних функцій онімів, що об'єднуються в групи – інформативну, експресивну та текстотвірну. У літературно-художній онімії всі функції поетонімів можна звести до двох: номінативної та стилістичної. Відомо, що стилістична функція власних назв у художньому творі переважає над номінативною, тому й потребує докладнішого дослідження. Оскільки оніми в художньому творі можуть виконувати декілька функцій одночасно, це дозволяє застосовувати їх із когнітивною метою, кожен читач розкриває власні назви по-своєму, вкладаючи індивідуально-рецептивну функцію.

⁴³ Шотова-Ніколенко Г. В. Онімний простір романів Ю. І. Яновського : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Т. В. Шотова-Ніколенко. – Одеса, 2006. – С. 15 – 16.

⁴⁴ Мельник Г. І. Міркування про теоретичні засади літературної ономастики // Записки з ономастики. – Вип. 11. – Одеса: Астропринт, 2008. – С. 25.

⁴⁵ Калінкін В. М. Теоретичні основи поетичної ономастики : дис.доктора філол. наук : 10.02.02 – російська мова; 10.02.15 – загальне мовознавство / В. М. Калінкін. – Донецьк, 2000. – С. 279 – 291.

1.4. Літературна ономастика і дитяча й підліткова література.

Художні твори для дітей та молоді – своєрідний різновид літератури, адже призначений для юних читачів, а тому повинен спиратися на їхні зацікавлення, вікові та психологічні особливості осмислення тексту. Ця література містить і державотворчий чинник, бо допомагає сформувати в реципієнта певний світогляд, пробуджує любов і повагу до своєї батьківщини, формує патріотичне виховання. Перед творцем дитячої літератури стоїть надважливе завдання – допомогти читачам пізнати художній твір, збагатити інформацію про довкілля, опанувати історію предків, звичаї, традиції, обряди⁴⁶.

Своєрідність цього виду мистецтва полягає ще й у змозі порозумітися між старшим і молодшим поколінням. Оскільки автор і читач-дитина перебувають на різних площинах розвитку, тому виникають певні труднощі у встановленні контакту. Мовознавець Михайло Федосюк пише про втрату комунікативної рівності між дитиною та дорослим⁴⁷. Через це творець дитячої літератури змушений думати як дитина, щоб налагодити зв'язок між читачем і сприяти якнайдетальнішому розумінню тексту.

Під час написання художнього твору для дітей та підлітків літератору слід відкинути особистісне ставлення до навколишнього середовища. Дистанційне з'єднання між адресатом і адресантом відбудеться лише за умови врахування віку дитини, когнітивних особливостей, уподобань молодого покоління та найважливіших потреб сучасності. Під виглядом забавляння така література ще й плекає любов до прекрасного, розширює кругозір, посилює мріяння. На прикладі персонажів твору читач має змогу

⁴⁶ Юлдашева Л. П. Літературні оніми як засіб структурування художнього світу у творах для дітей та юнацтва / Л. П. Юлдашева // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.–. 2019. – № 39. Т. 1. – С. 89.

⁴⁷ Федосюк М. Ю. В каком направлении развивались стили русской речи XX века / М. Ю. Федосюк // Филология и журналистика в контексте культуры (Лиманчик–98) : [материалы Всерос. науч. конф.]. – Ростов н/Д : [б. в.], 1998. – Вып. 4. – С. 4.

навчитися розрізняти добро і зло, перейняти загальноприйняті правила поведінки у суспільстві⁴⁸.

Під час активного формування мови в дитини відбувається особливе зацікавлення до найменувань. На первинній стадії осмислення мови особа усвідомлює кожен назву як власну. Слово допомагає людині розрізняти об'єкти шляхом порівняння і виділення відмінних ознак. Саме власні назви – вагомий компонент творення літературної майстерності. Через те, чим більше текст наповнений онімами, тим він стилістично багатший і вагоміший для дітей та підлітків⁴⁹.

У літературі для молодшого покоління вагому роль становлять художні оніми. Дослідниця Ольга Фонякова окреслює їх як найменування художніх об'єктів, які витворив письменник й увів у систему літературного твору⁵⁰.

Коли автор наділяє всі предмети власними назвами, він забезпечує краще розуміння та сприйняття тексту, бо вже в самій власній назві криється повна характеристика найменованого предмета. Дитина запам'ятовує об'єкт із тексту лише завдяки його назві, тому можна стверджувати, що саме оніми формують постать дійової особи⁵¹.

Регулярність вживання власних назв у художньому творі допомагає реципієнтам легко впізнавати їх, у такий спосіб поетоніми діють як особливі показники, які допомагають розгортати перебіг подій⁵².

Для дитячих творів особливо важливо, щоб оніми мали прозору семантику. У такому випадку читач зможе без труднощів відтворити їх у пам'яті і це спонукатиме до активного читання. Письменники часто застосовують

⁴⁸ Юлдашева Л. П. Літературні оніми як засіб структурування художнього світу у творах для дітей та юнацтва / Л. П. Юлдашева // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.– 2019. № 39. Т. 1. – С. 89.

⁴⁹ Марченко Т. Специфіка творення онімного простору літературної казки для молодшого шкільного віку (на матеріалі повісті-казки всеволода нестайка “Незвичайні пригоди в лісовій школі”) / Т. Марченко // Науковий вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2012. – Випуск 56. – Частина 1. – С. 348.

⁵⁰ Фонякова О. И. Имя собственное в художественном тексте. – Ленинград: Наука, 1990. – С. 5.

⁵¹ Марченко Т. Власні назви в текстах дитячої літератури як елементи сюжетно-рольової гри (на матеріалі повісті Всеволода Нестайка “Казкові пригоди Грайлика”). / Т. Марченко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – 2014. – № 2. – С. 76.

⁵² Марченко Т. Специфіка творення онімного простору літературної казки для молодшого шкільного віку (на матеріалі повісті-казки всеволода нестайка “Незвичайні пригоди в лісовій школі”) / Т. Марченко // Науковий вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2012. – Випуск 56. Частина 1. – С. 352.

тотожні власні назви в декількох художніх творах. Такий прийом заохочує дітей та підлітків пригадувати твори, які вони раніше прочитали й порівнювати із щойно прочитаним.

Під час читання підліток осмислює слово не як символ, а як художній образ, який розкладає на доступніші елементи для кращого розуміння. Після того як суть стає повністю сприйнятлива, слово стає допоміжним елементом в осягненні цілого світу⁵³.

Літературознавець Юрій Тинянов зауважив, що в художньому творі всі оніми значущі й промовисті⁵⁴, а коли цей художній твір призначений для дітей, то власні назви ще доступніші і ще ґрунтовніше характеризують найменованний об'єкт.

Творець дитячої літератури під час застосування власної назви вміло обирає окремі найхарактерніші риси і вводить їх у стан активності. Мовознавець В. Михайлов простежив активне функціонування поетонімів у літературному творі. У той момент, коли власні найменування потрапляють у контекст, вони всебічно змінюють його й устами автора означають персонажів⁵⁵.

Гражина Савіцька, вивчаючи діяльність дитячого організму, виявила психічну схильність до сприймання імен як характеристик. Лише коли власні назви міститимуть у собі загальні і повністю окреслюватимуть денотати, тоді діти зможуть без сторонньої допомоги їх зрозуміти і сприйняти⁵⁶.

Людмила Юлдашева виокремила характерні ознаки власних назв у художньому творі, серед яких: образність, змінність значень слів, залежність від контексту, багате семантичне наповнення. У творах для дітей та підлітків переважають традиційні оніми та характеристичні. Не зважаючи на те, що

⁵³ Там само. С. 347 – 348.

⁵⁴ Тинянов Ю. Н. Архаисты и новаторы / Ю. Н. Тинянов. – Л. : Прибой, 1929. – С. 27.

⁵⁵ Михайлов В. Н. Специфика собственных имен в художественном тексте. Филологические науки. 1987. № 6. – С. 82.

⁵⁶ Sawicka G. Nazwy własne w mowie dziecka / Grażyna Sawicka // Onomastyka w dydaktyce szkolnej i społecznej / [pod red. E. Homy]. – Szczecin, 1988. – S. 148.

усім звичні традиційні оніми не містять у собі вагомого внутрішнього наповнення, їхня художня значущість від цього не втрачається⁵⁷.

Олександра Суперанська виділила ще один спосіб для називання художніх об'єктів – нереальні, вигадані власні імена. На думку дослідниці, такі найменування є відапелятивними і створені за зразком традиційної ономастики⁵⁸.

Для молодшого шкільного віку характерне первинне сприймання слова, унаслідок якого відбувається осмислення. Для того щоб сприймання було активніше, зовнішній вигляд слова та його звучання повинні бути приманливими⁵⁹.

Особливо цінними є оніми, які заохочують дитину розгадати інформацію зсередини. Вони не тільки дають назву предмету, але й означають його, стимулюючи розумову діяльність читача⁶⁰.

Під час розрізнення денотатів за допомогою онімів юні читачі та діти мають змогу краще орієнтуватися в дорослому світі. Аби процес розрізнення відбувався швидше, власні назви повинні бути відносно простими, зрозумілими і вартісними⁶¹.

Нерідко діти намагаються спростити сприйняття та осмислення нових назв і утворюють власні найменування, що або ж стають заміниками для надто складних, або ж генерують оригінальні авторські утворення⁶².

⁵⁷ Юлдашева Л. П. Літературні оніми як засіб структурування художнього світу у творах для дітей та юнацтва / Л. П. Юлдашева // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.–. 2019. № 39. Т. 1. – С. 90.

⁵⁸ Суперанская А.В. Общая теория имени собственного. Москва : Наука, 1973. – С. 153.

⁵⁹ Марченко Т. Специфіка творення онімного простору літературної казки для молодшого шкільного віку (на матеріалі повісті-казки всеволода нестайка “Незвичайні пригоди в лісовій школі”) / Т. Марченко // Науковий вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2012. – Випуск 56. – Частина 1. – С. 348.

⁶⁰ Юлдашева Л. П. Літературні оніми як засіб структурування художнього світу у творах для дітей та юнацтва / Л. П. Юлдашева // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.–. 2019. № 39. Т. 1. – С. – 91.

⁶¹ Марченко Т. Власні назви в текстах дитячої літератури як елементи сюжетно-рольової гри (на матеріалі повісті Всеволода Нестайка “Казкові пригоди Грайлика”. / Т. Марченко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. - 2014. – № 2. – С. 77.

⁶² Марченко Т. Специфіка творення онімного простору літературної казки для молодшого шкільного віку (на матеріалі повісті-казки всеволода нестайка “Незвичайні пригоди в лісовій школі”) / Т. Марченко // Науковий вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2012. Випуск 56. Частина 1. – С.347 – 348.

Процес словотворення не припиняється і в дорослому віці. Саме він став рушійною силою для утворень прізвиськ. Наталія Шульська означає прізвисько як неофіційну назву особи, яка містить у собі унікальну ознаку, що відтіняє одну особу від іншої. Найчастіше такі новотвори містять негативну чи насмішкувату конотацію⁶³.

Автор художнього твору для дітей створює такі прізвиська, які б мали зрозуміле значення. Однак трапляються випадки, коли прозора семантика втрачається, за умови чіткої ритмомелодики під час добору рими до власної назви⁶⁴.

Отже, художні твори загалом і літературні оніми зокрема відіграють велику роль у становленні особистості. Діти та підлітки – подвійна мовна відповідальність, тому автор художнього твору повинен добирати оніми дуже ретельно, враховуючи вікові та психологічні особливості читачів.

Кожна дитина має індивідуальну манеру сприйняття літературного твору, тому письменнику потрібно зосередити свою увагу на створенні таких онімів, які б сприяли і зоровому, і слуховому запам'ятовуванню, тобто були довершеними у плані форми і ритмомелодики. Не менш важливу роль відіграє і смислове навантаження онімів. Поетоніми у творах для дітей і підлітків виділяються своєю промовистістю та прозорістю семантики.

Автори художніх творів для школярів підбирають власні назви людей по-різному: вживають традиційні імена та прізвища; промовисті власні назви, у яких присутня авторська мотивація; пропонують індивідуально-авторські новотвори, серед яких найвагоміші прізвиська, у яких зацентровано на одній із найважливіших ознак названої людини. Прізвиська найчастіше утворюють від апелятивів за законами ритмомелодики. Таке словотворення є особливо характерним для дітей та підлітків. Незважаючи на те, що антропоніми –

⁶³ Шульська Н. Прізвисько як об'єкт наукового опису (до дефініції терміна) / Н. Шульська // Вісн. Львів. ун-ту. Серія Філологічна : [зб. наук. пр.] / [редкол. : Т. Салига (гол. ред.) та ін.]. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2012. – Вип. 56. – Ч. 1. – С. 233.

⁶⁴ Юлдашева Л. П. Літературні оніми як засіб структурування художнього світу у творах для дітей та юнацтва / Л. П. Юлдашева // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.–. 2019. № 39. Т. 1. – С. 91.

найбільш уживаний розряд онімів у художньому творі, усі інші розряди не менш вагомі, тому всі власні назви потребують докладного лінгвістичного аналізу.

РОЗДІЛ II.

СТРУКТУРНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОНІМІЇ ТВОРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ЛЕСІ ВОРОНИНОЇ

2.1. Структурні особливості літературно-художніх онімів Лесі Ворониної.

Антропоніми – розряд власних назв, який найбільше дослідили мовознавці, проте не менш чільне місце займають і решта розрядів. Розглянемо детально ономастикон серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство”.

2.1.1. “Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9”.

Усі власні назви цієї повісті можна поділити на 8 груп: антропоніми, ідеоніми, зооніми, ергоніми, прагмоніми, топоніми, теоніми та астроніми.

Найчисельнішими є антропоніми, які налічують 18 мовних одиниць.

Антропонімні номінації можна поділити на однослівні та двослівні.

I. Однослівні номінації:

1) чоловіче ім'я

-у повній формі: *Клим* (с. 38).

-у пестливій формі: *Климчик* (с.77), *Сашко* (с.6).

Усього чоловічих імен 3, з них 1 у повній формі та 2 у пестливій.

2) жіноче ім'я: *Соломія* (с.55)

3) прізвище: *Смик* (с.39), *Шварценеггер* (с. 6).

Усього зафіксовано 2 прізвища.

4) прізвисько: *Жук* (с. 15), *Заєць* (с. 15), *Музикант* (с. 14), *Кактус* (с.5).

Усього 4 прізвиська.

Однослівна модель номінації налічує 10 онімів.

II. Двослівні номінації:

1) прізвисько: *Поганський Паганіні* (с. 7), *Чак Норріс* (с. 39).

Усього 2 прізвиська.

2) ім'я + прізвище: *Карабас Барабас* (с. 6), *Клим Джура* (с. 7), *Сашко Смик* (с. 5).

Усього зафіксовано 3 оніми репрезентованої моделі.

3) ім'я + по батькові: *Клим Миколайович (с. 9).*

Двослівна модель налічує 6 онімів.

Отже, у повісті Лесі Ворониної “Таємне Товариство Боягузів, або засіб від переляку №9” переважають однослівні номінації.

Онімно-апелятивні номінації

Онімно-апелятивні номінації – це поєднання власної назви персонажа з апелятивом. Усі онімно-апелятивні назви у творі Лесі Ворониної ділимо на:

I. Двослівні номінації:

1) з апелятивом на позначення родинних стосунків: *бабуся Соля (с. 19).*

2) з апелятивом на позначення поштового звертання: *пані Соломія (с. 56).*

Двослівна модель номінації налічує 2 оніми, з них 1 з апелятивом на позначення родинних стосунків та 1 з апелятивом на позначення поштового звертання.

Усього у повісті “Таємне Товариство Боягузів, або засіб від переляку №9” 18 антропонімів.

Ергонімні номінації можна поділити на однокомпонентні, двокомпонентні та багатоконпонентні.

I. Однокомпонентні: *“Бітлз” (с. 76).*

III. Багатоконпонентні: *ТТБ (с. 9), Таємне Товариство Боягузів (с. 9).*

Усього 3 ергоніми, з них 1 однокомпонентний та 2 багатоконпонентні.

Ідеонімні номінації можна поділити на артїоніми, гемероніми та біблїоніми.

I. Артїоніми:

1) **фільмоніми:** *“Пригоди Буратїно” (с. 6).*

2) **музиконіми:** *“Yellow submarine” (с. 76), пісня “Ой, чий то кїнь стоїть, що сива гривонька” (с. 111).*

Усього 3 артїоніми, з них 1 фільмонім і 2 музиконіми.

II. Гемероніми:

1) електроніми: “Заховані скарби” (с. 28), “Прихована камера” (с. 12).

III. Бібліоніми: *АМ* (с. 71), *Абетка мандрівника* (с. 71).

Усього 7 ідеонімів, з них 3 артіоніми, 2 гемероніми та 2 бібліоніми.

У повісті *Лесі Ворониної* виявлено 2 зооніми, з них 1 у повній формі – *Бакс* (с.31), та 1 у пестливій – *Баксик* (с. 32).

Усього зафіксовано 1 прагмонім (порейонім) – “*Запорожець*” (с. 51); 2 топоніми (хороніми) – *Єгипет* (с. 20), *Африканський континент* (с. 68); 2 астроніми – *Земля* (с. 77), *Всесвіт* (с. 75), 1 генонім – *рід Джур* (с. 95) та 1 теонім *Господь* (с. 18).

Повість “*Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9*” налічує 38 онімів.

1.1.2. “Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда”

Усі власні назви цієї повісті можна поділити на 9 груп: антропоніми, ідеоніми, зооніми, ергоніми, прагмоніми, топоніми, теоніми, астроніми та міфоніми.

Найчисельнішими є антропоніми, які налічують 14 мовних одиниць.

Антропонімні номінації можна поділити на однослівні та двослівні.

I. Однослівні номінації:

1) чоловіче ім'я

-у повній формі: *Клим* (с. 4),

-у пестливій формі: *Климчик* (с. 9), *Климко* (с. 24).

Усього чоловічих імен 3, з них 1 у повній формі та 2 у пестливій.

2) жіноче ім'я: *Соломія* (с. 10 – 11).

Усього зафіксовано 1 жіноче ім'я.

3) прізвисько: *Жук* (с. 14), *Музикант* (с. 29), *Заєць* (с. 29).

Усього 3 прізвиська.

Однослівна модель номінації налічує 7 онімів.

II. Двослівні номінації:

1) ім'я + прізвисько: *Клим-Музикант* (с. 89).

2) ім'я + прізвище: *Клим Джюра* (с. 3), *Соломія Джюра* (с. 12).

Усього зафіксовано 2 оніми з репрезентованою моделлю.

3) ім'я + по батькові: *Клим Миколайович (с. 16).*

Двослівна модель налічує 4 оніми.

Отже, у повісті Лесі Ворониної “Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда” переважають однослівні номінації.

Онімно-апелятивні номінації

Усі онімно-апелятивні назви у творі Лесі Ворониної ділимо на:

I. Двослівні номінації:

1) з апелятивом на позначення родинних стосунків: *бабуся Соля (с. 3).*

2) з апелятивом на позначення поштового звертання: *пані Соломія (с.16).*

Двослівна модель номінації налічує 2 оніми, з них 1 з апелятивом на позначення родинних стосунків та 1 з апелятивом на позначення поштового звертання.

II. Трислівні номінації:

1) з апелятивом на позначення поштового звертання: *пані Соломія Джура (с. 112).*

Отже, у повісті Лесі Ворониної “Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда” переважають двослівні онімно-апелятивні номінації.

Усього у повісті 14 антропонімів.

Ергонімні номінації можна поділити на двокомпонентні та багатоконпонентні.

I. Двокомпонентні: *операція “Антижаб – 2” (с. 50).*

II. Багатоконпонентні: *ТТБ (с. 3), Таємне Товариство Боягузів (с.3), Таємне Товариство Брехунів (с. 55).*

Усього 4 ергоніми, з них 1 двокомпонентний та 3 багатоконпонентні.

Ідеонімні номінації можна поділити на біблійні, гемероніми, хрононіми та артіоніми.

I. Біблійні: *Книга рекордів Гіннеса (с. 63).*

II. Гемероніми: *супершоу “Побрехенька” (с. 69), фокус “Чарівний*

клуначок, або Пастка для синьоморда” (с. 80).

III. Хрононіми: *Давній Єгипет (с. 95), Давньоєгипетська цивілізація (с. 106), Раннє Царство (с. 95).*

IV. Артїоніми:

1) фільмоніми: *“Аватар” (с. 108).*

Усього 7 ідеонімів, з них 1 бібліонім, 2 гемероніми, 3 зроніми та 1 артїонім.

Топонімні номінації можна поділити на хороніми, ороніми та гідроніми.

I. Хороніми: *Європа (с. 110), Єгипет (с. 38), Канада (с. 5).*

II. Ороніми: *Скелясті гори (с. 5).*

III. Гідроніми – пелагоніми: *Червоне море (с. 14).*

Усього 5 топонімів, з них 3 хороніми, 1 оронім та 1 гідронім.

Прагмонімні номінації можна поділити на архітектуроніми, хрематоніми, порейоніми та товароніми.

I. Архітектуроніми: *готель “Мушля” (с. 22).*

II. Хрематоніми: *Стах (с. 87), ПУПС (с. 14), Похідний Універсальний Просторовий Сканер (с. 14).*

III. Порейоніми: *Запорожець (с. 15).*

IV. Товароніми: *“Мартенс” (с. 97).*

Усього 6 прагмонімів, з них 1 архітектуронім, 3 хрематоніми, 1 порейонім та 1 товаронім.

У повісті Лесі Ворониної виявлено 2 міфоніми: *Сфінкс (с. 38), Сонячний Сфінкс (с. 101)*; 3 астроніми: *Земля (с. 3), Всесвіт (с. 8), Сонце (с. 39)*; 5 зоонімів: *Кінг-Конг (с. 60), Володар (с. 76), Володарі Всесвіту (с.73), Великий Володар (с. 74), Головний синьоморд (с. 119)* та 9 теонімів: *Сет (с. 38), Анубіс (с. 96), Апіс (с. 97), Бастет (с. 97), Бес (с. 97), Тот (с.100), Сахмет (с. 100), Квакожер (с. 100), Гор (с. 121).*

Повість “Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда” налічує 55 онімів.

2.1.3. “Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава”.

Усі власні назви цієї повісті можна поділити на 8 груп: антропоніми, ергоніми, ідеоніми, топоніми, зооніми, астроніми, прагмоніми та геноніми.

Найчисельнішими є антропоніми, які налічують 49 мовних одиниць.

Антропонімні номінації можна поділити на однослівні та двослівні.

I. Однослівні номінації:

1) **чоловіче ім'я:** *Клим* (с. 15).

2) **жіноче ім'я**

-у повній формі: *Ліля* (с. 31).

-у пестливій формі: *Ліда* (с. 30).

Усього жіночих імен 2, з них 1 у повній формі та 1 у пестливій.

3) **прізвище:** *Гунька* (с. 4), *Шварценеггер* (с. 5), *Байбак* (с. 96), *Гуллівер* (с. 37).

Усього зафіксовано 4 прізвища.

4) **прізвисько:** *Кактус* (с. 12), *Жук* (с. 13), *Заць* (с. 13), *Музикант* (с.14), *Бак* (с. 21), *Лі* (с. 30), *Спінер* (с. 55), *Голум* (с. 54), *Мікроб* (с.54), *Булочка* (с. 54), *Котигорошко* (с. 59), *Бетмен* (с. 60), *Саламандра* (с. 60), *Пеппа* (с. 61), *Луна* (с. 62), *Мамай* (с. 62), *Фродо* (с. 76), *Лея* (с. 77).

Усього 18 прізвиськ.

Однослівна модель налічує 25 онімів.

II. Двослівні номінації:

1) **прізвисько:** *Бетмен-Мікроб* (с. 82), *Фродо-Голум* (с. 82), *принцеса Лі* (с.82), *Лея-Пеппа* (с. 78), *міні-Бетмен* (с. 75), *Луна-Лі* (с. 67), *Котигорошко-Спінер* (с. 63), *принцеса Лея* (с. 61), *Фродо Беггінз* (с. 59), *Свинка Пеппа* (с. 54), *поганський Паганіні* (с. 55).

Усього 11 прізвиськ.

2) **ім'я+прізвисько:** *Ромчик-Мамай* (с. 65), *Мамай-Ромчик* (с. 69).

3) **Ім'я+прізвище:** *Ромчик Гунька* (с. 4), *Клим Джюра* (с. 9), *Сашко Смик* (с.12), *Соломія Джюра* (с. 12), *Андрій Байбак* (с. 21), *Коннор Маклауд* (с.94), *Андрій Джюра* (с. 131).

Усього зафіксовано 7 онімів з репрезентованою моделлю.

Двослівна модель налічує 20 онімів.

Отже, у повісті Лесі Ворониної “Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава” переважають однослівні номінації.

Онімно-апелятивні номінації

Усі онімно-апелятивні назви у творі Лесі Ворониної ділимо на:

I. Двослівні номінації:

- 1) з апелятивом на позначення родинних стосунків: *бабуся Соля (с. 12).*
- 2) з апелятивом на позначення поштового звертання: *пані Соломія (с.100).*

Двослівна модель номінації налічує 2 оніми, з них 1 з апелятивом на позначення родинних стосунків та 1 з апелятивом на позначення поштового звертання.

II. Трислівні номінації:

- 1) з апелятивом на позначення поштового звертання: *пані Соломія Джура (с. 99).*

Усього зафіксовано 1 онім репрезентованої моделі.

Отже, у повісті “Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава” 49 антропонімів.

Ергонімні номінації можна поділити на однокомпонентні, двокомпонентні та багатоконпонентні.

- #### **I. Однокомпонентні:** *табір “Екстремал” (с. 6), фестиваль “Мольфар” (с. 18), операція “Ревани” (с. 47), операція “Антижаб” (с. 96).*

Усього 4 однокомпонентних ергонімних назв.

- #### **II. Двокомпонентні:** *Таємне Товариство (с. 13), операція “Антижаб – 1” (с. 56), операція “Антижаб – 2” (с. 40), операція “Антижаб – 3” (с. 86), Товариство Ботанів (с. 110), Центр Переробки (с. 131).*

Двокомпонентні ергонімні номінації налічують 6 онімів.

- #### **III. Багатоконпонентні:** *Таємне Товариство Боягузів (с. 12), Таємне Товариство Брехунів (с. 14), ТТБ (с. 13), Центр Переробки Недосконалих*

Людських Істот (с. 47), *Таємне Товариство Ботанів* (с.52).

Усього зафіксовано 5 онімів з репрезентованою моделлю.

Отже, усього 15 ергонімів, з них 4 однокомпонентні, 6 двокомпонентних та 5 багатоконпонентних.

Ідеонімі номінації можна поділити на артїоніми, гемероніми та біблїоніми.

I. Артїоніми:

1) **фїльмоніми:** *фїльм “Зоряні війни”* (с. 62).

II. Гемероніми:

1) **електроніми:** *програма “Ми шукаємо таланти”* (с. 21), *Фейсбук* (с. 136), *ФБ* (с. 136).

Усього 3 гемероніми.

III. Біблїоніми: *“Гаррі Поттер”* (с. 62), *“Володар перснів”* (с. 81).

Отже, усього 6 ідеонімів, з них 1 артїонім, 3 гемероніми та 2 біблїоніми.

Топонімі номінації можна поділити на ороніми, хороніми та гїдроніми.

I. Ороніми: *гора Трен* (с. 15), *гора Підстава* (с. 5),

II. Хороніми: *Шотландія* (с. 15).

III. Гїдроніми: *озеро Вовкулака* (с. 18), *Червоне море* (с. 119).

IV. Ойконіми: *село Дракулівка* (с. 18).

Усього 6 топонімів, з них 2 ороніми, 1 хоронім, 2 гїдроніми та 1 ойконім.

У повісті *Лесі Ворониної* виявлено 3 зооніми – *Кролик* (с. 50), *Вінні-Пух* (с. 50), *Тютя* (с. 6); 2 астроніми – *Земля* (с. 12), *Місяць* (с. 27); 1 прагмонім – *“Запорожець”* (с. 99) та 1 генонім – *рід Джур* (с. 51).

Повість *“Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава”* налічує 82 оніми.

2.1.4 “Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та інші страховища”

Усі власні назви цієї повісті можна поділити на 9 груп: антропоніми, ергоніми, топоніми, прагмоніми, ідеоніми, зооніми, мїфоніми, астроніми та геноніми.

Найчисельнішими є антропоніми, які налічують 48 мовних одиниць.

Антропонімні номінації можна поділити на однослівні, двослівні та трислівні.

I. Однослівні номінації:

1) чоловіче ім'я

-у повній формі: *Клим (с. 6), Наполеон (с. 7), Андрій (с. 66)*.

-у пестливій формі: *Сашко (с. 25), Мак (с. 93)*.

Усього чоловічих імен 5, з них 3 у повній формі та 2 у пестливій.

2) жіноче ім'я: *Лілея (с. 71)*.

3) прізвище: *Байбак (с. 67)*.

4) прізвисько: *Жук (с. 3), Заєць (с. 3), Археолог (с. 11), Кактус (с. 23), Музикант (с. 65), Бак (с. 65), Бетмен (с. 72), Мікроб (с. 72), Саламандра (с. 71), Спінер (с. 71), Котигорошко (с. 71), Голум (с. 71), Фродо (с. 71), Мамай (с. 71), Луна (с. 71), Лі (с. 71)*.

Усього 16 прізвиськ.

Однослівна модель номінації налічує 23 оніми.

II. Двослівні номінації:

1) прізвисько: *Голум-Фродо (с. 130), Бетмен-Мікроб (с. 130), Пеппа-Лея (с. 129), Гунька-Мамай (с. 129), Спінер-Котигорошко (с. 115), Мікроб-Бетмен (с. 78), Свинка Пеппа (с. 71), принцеса Лея (с. 71), Луна-Лі (с. 72), поганський Паганіні (с. 27), Мак-Байбак (с. 93)*.

Усього 11 прізвиськ.

2) ім'я+прізвище: *Коннор Маклауд (с. 113), Фродо Беггінз (с. 83), Елайдж Вуд (с. 83), Ромчик Гунька (с. 71), Андрій Байбак (с. 65), Андрій Джура (с. 47), Сашко Смик (с. 23), Клим Джура (с. 7), Соломія Джура (с. 4)*.

Усього зафіксовано 9 онімів з репрезентованою моделлю.

Двослівна модель налічує 20 онімів.

III. Трислівні номінації:

1) ім'я+прізвище+ по батькові: *Петро Ілліч Чайковський (с. 97)*.

Трислівна модель номінації налічує 1 онім.

Отже, у повісті Лесі Ворониної “Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та інші страховища” переважають однослівні номінації.

Онімно-апелятивні номінації

Усі онімно-апелятивні назви у творі Лесі Ворониної ділимо на:

I. Двослівні номінації:

- 1) з апелятивом на позначення родинних стосунків: *бабуся Соля (с. 4).*
- 2) з апелятивом на позначення поштового звертання: *пані Соломія (с.10).*

Двослівна модель номінації налічує 2 оніми, з них 1 з апелятивом на позначення родинних стосунків та 1 з апелятивом на позначення поштового звертання.

III. Трислівні номінації:

- 1) з апелятивом на позначення поштового звертання: *пані Соломія Джура (с. 124).*

Усього зафіксовано 1 онім з репрезентованою моделлю.

Отже, у повісті “Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та інші страховища ” 47 антропонімів.

Ергонімні номінації можна поділити на однокомпонентні, двокомпонентні та багатокомпонентні.

I. Однокомпонентні: *табір “Екстремал” (с. 3), Товариство (с. 7).*

Усього зафіксовано 2 оніми репрезентованої моделі.

II. Двокомпонентні: *Таємне Товариство (с. 6), група “The Beatles”(с. 9), операція “Антижаб – 4”(с. 92), операція “Антижаб – 3”(с. 117), Товариство Ботанів (с. 130).*

Усього зафіксовано 5 онімів з репрезентованою моделлю.

III. Багатокомпонентні: *Таємне Товариство Боягузів (с. 3), Таємне Товариство Ботанів (с. 4), операція “Чи можна перевиховати синьоморда?” (с. 6), Таємне Товариство Брехунів (с. 8), ТТБ (с.8), Таємне Товариство Близнюків (с. 92), МКБ (с. 93), Міжнародний Клан Байбаків (с. 93),*

Міжнародна археологічна конференція (с.105).

Усього зафіксовано 9 онімів репрезентованої моделі.

Отже, усього 16 ергонімів, з них 2 однокомпонентні, 5 двокомпонентних та 9 багатоконпонентних.

Топонімні номінації можна поділити на ороніми, хороніми та гідроніми.

I. Ороніми: *гора Підстава (с. 3), гора Треп (с. 6).*

Усього зафіксовано 2 оніми репрезентованої моделі.

II. Хороніми: *Шотландія (с. 10), Єгипет (с. 38).*

Усього зафіксовано 3 оніми репрезентованої моделі.

III. Гідроніми: *озеро Лох-Ойх (с. 93), озеро Лох-Несс (с. 94).*

Усього зафіксовано 2 оніми репрезентованої моделі.

IV. Ойконіми: *Глазго (с. 105).*

Отже, усього 7 топонімів, з них 2 ороніми, 2 хороніми, 2 гідроніми та 1 ойконім.

Прагмонімні номінації можна поділити на хрематоніми, архітектуроніми, порейоніми та товароніми.

I. Хрематоніми: *ПУПС (с. 38), Каледонський канал (с. 94).*

II. Архітектуроніми: *Музей мадам Тюссо (с. 127).*

III. Порейоніми: *“Запорожець” (с. 14).*

IV. Товароніми: *марка Robinson (с. 108).*

Усього 5 прагмонімів, з них 2 хрематоніми, 1 архітектуронім, 1 порейонім та 1 товаронім.

Ідеонімні номінації можна поділити на артїоніми та гемероніми.

I. Артїоніми:

1) **фільмоніми:** *фільм “Володар пернів” (с. 83).*

2) **музиконіми:** *пісня “І байбачок зі мною” (с. 94).*

3) **падеоніми:** *балет “Лебедине озеро” (с. 97).*

II. Гемероніми: *Google Maps (с. 93), ФБ (с. 3).*

Усього 5 ідеонімів, з них 3 артїоніми (1 фільмонім, 1 музиконім, 1 падеонім)

та 2 гемероніми.

У повісті Лесі Ворониної виявлено 5 зоонімів – *Зізі* (с. 70), *Тютя* (с. 4), *Сімка* (с. 103), *П'ятірка* (с. 103), *Слинько* (с. 120); 1 міфонім – *Сонячний Сфінкс* (с. 38); 3 астроніми – *Земля* (с. 3), *Всесвіт* (с. 20), *Усесвіт* (с. 32) та 3 геноніми – *рід Байбаків* (с. 93), *рід Джур* (с. 104), *клан Маклаудів* (с. 113).

Повість “Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та інші страховища” налічує 92 оніми.

2.1.5 “Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви”.

Усі власні назви цієї повісті можна поділити на 8 груп: антропоніми, ергоніми, топоніми, прагмоніми, ідеоніми, зооніми, астроніми та геноніми.

Найчисельнішими є антропоніми, які налічують 34 мовні одиниці.

Антропонімні номінації можна поділити на однослівні, двослівні та трислівні.

I. Однослівні номінації:

1) чоловіче ім'я

-у повній формі: *Клим* (с. 7).

-у пестливій формі: *Сашко* (с. 89), *Мак* (с. 46), *Климчик* (с. 16).

Усього чоловічих імен 4, з них 1 у повній формі та 3 у пестливій.

2) прізвище: *Штраус* (с. 129).

3) **прізвисько:** *Жук* (с. 8), *Заєць* (с. 8), *Музикант* (с. 9), *Мікроб* (с. 133), *Бетмен* (с. 133), *Котигорошко* (с. 132), *Спінер* (с. 132), *Саламандра* (с. 132), *Фродо* (с. 132), *Голум* (с. 132), *Мамай* (с. 132), *Байбак* (с. 104), *Кактус* (с. 68).

Усього 13 прізвиськ.

Однослівна модель номінації налічує 18 онімів.

II. Двослівні номінації:

1) **прізвисько:** *Луна-Лі* (с. 55), *поганський Паганіні* (с. 89), *Свинка Пена* (с. 132), *принцеса Лея* (с. 132), *Мак-Байбак* (с. 7).

Усього 5 прізвиськ.

2) **ім'я+прізвище:** *Сашко Смик* (с. 89), *Ромчик Гунька* (с. 63), *Клим Джюра* (с. 45), *Андрій Байбак* (с. 32), *Андрій Джюра* (с. 28), *Соломія Джюра*

(с. 4).

Усього зафіксовано 6 онімів цієї моделі.

Двослівна модель налічує 11 онімів.

III. Трислівні номінації:

1) ім'я+ прізвище+ по батькові: *Петро Ілліч Чайковський (с. 51).*

Усього зафіксований 1 онім.

Отже, у повісті Лесі Ворониної “Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви” переважають однослівні номінації.

Онімно-апелятивні номінації

Усі онімно-апелятивні назви у творі Лесі Ворониної ділимо на:

I. Двослівні номінації:

1) з апелятивом на позначення родинних стосунків: *бабуся Соля (с. 10).*

2) з апелятивом на позначення поштового звертання: *пані Соломія (с.4), пан Мак (с. 103).*

Двослівна модель номінації налічує 3 оніми, з них 1 з апелятивом на позначення родинних стосунків та 2 з апелятивом на позначення поштового звертання.

II. Трислівні номінації:

з апелятивом на позначення поштового звертання: *пані Соломія Джура (с. 22), пан Мак-Байбак (с. 45).*

Усього зафіксовано 2 оніми з репрезентованою моделлю.

Отже, у повісті “Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви ” 35 антропонімів.

Ергонімні номінації можна поділити на однокомпонентні, двокомпонентні та багатоконпонентні.

I. Однокомпонентні: *парк “Марметленд (с. 82), заповідник*

“Мармет”(с. 8), цивілізація Квакожерів (с. 18), Товариство (с.6), табір

“Екстримал” (с. 132), операція “Антижаб” (с. 3).

Усього зафіксовано 6 онімів з репрезентованою моделлю.

II. Двокомпонентні: *Цирк доброти (с. 111), операція “Антижаб – 4” (с. 70), Товариство Ботанів (с. 58), операція “Антижаб – 5” (с. 45), Таємне Товариство (с. 3),*

Усього зафіксовано 5 онімів з репрезентованою моделлю.

III. Багатокомпонентні: *Таємне Товариство Байбаків (с. 46), Таємне Товариство Блазнів (с. 46), Міжнародний Клан Байбаків (с. 7), МКБ (с. 7), Таємне Товариство Близнюків (с. 6), Таємне Товариство Ботанів (с. 5), Таємне Товариство Брехунів (с. 4), Таємне Товариство Боягузів (с. 4), ТТБ (с. 4).*

Усього зафіксовано 9 онімів цієї моделі.

Отже, усього 20 ергонімів, з них 6 однокомпонентних, 5 двокомпонентних та 9 багатокомпонентних.

Топонімні номінації можна поділити на ороніми, хороніми та гідроніми.

I. Ороніми: *гора Підстава (с. 51), гора Треп (с. 57).*

Усього зафіксовано 2 оніми.

II. Хороніми: *Євротунель (с. 112), Шотландія (с. 8), Європа (с. 112).*

Усього зафіксовано 3 оніми.

III. Гідроніми: *озеро Лох-Ойх (с. 7), Червоне море (с. 16), Ла-Мани (с.112).*

Усього зафіксовано 3 оніми.

Отже, усього 8 топонімів, з них 2 ороніми, 3 хороніми та 3 гідроніми.

Ідеонімні номінації можна поділити на артїоніми та гемероніми.

I. Артїоніми:

1) **фільмоніми:** *фільм “Чужий” (с. 70).*

2) **музиконіми:** *вальс “На прекрасному голубому Дунаї” (с. 129).*

3) **падеоніми:** *балет “Лебедине озеро” (с. 51).*

II. Гемероніми: *Вікіпедія (с. 69), Інтернет (с. 70), стаття “Амнезія” (с. 69).*

Усього 6 ідеонімів, з них 3 артїоніми (1 фільмонім, 1 музиконім, 1 падеонім) та 3 гемероніми.

Прагмонімі номінації можна поділити на хремотоніми та порейоніми.

I. Хремотоніми: ПУПС (с. 73).

II. Порейоніми: “Запорожець” (с. 8), “Карлманн Кінг”(с. 117 – 118), Форд F – 500 (с. 117 – 118).

Усього 4 прагмоніми, з них 3 порейоніми та 1 хремотонім.

У повісті Лесі Ворониної виявлено 5 зоонімів – дракон Слинко (с. 47),

Чудовисько-дракон Слинко (с. 7), Тютя (с. 6), Зізі (с. 44), Вінні-Пух (с.123); 2 астроніми – Земля (с. 3), Всесвіт (с. 14) та 2 геноніми – рід Байбаків (с. 46), клан Байбаків (с.58).

Повість “Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви” налічує 82 оніми.

Отже, серія книг Лесі Ворониної “Таємне Товариство” налічує 348 онімів.

2.2. Антропонімія як ядро онімного простору серії повістей “Таємне Товариство”.

Загальновідомо, що антропоніми найчастіше виступають ядром онімного простору в художній літературі. Не винятком є і серія книг дитячої письменниці Лесі Ворониної “Таємне Товариство”, де особові імена, прізвища, імена по батькові, а особливо прізвиська виступають панівними у творенні цілісного літературного твору для дітей.

2.2.1. Прізвиська у канві “Таємного Товариства”.

Прізвиська – наче маркери у художніх творах для підлітків, адже саме молодшому поколінню притаманне придумування різноманітних найменувань для однолітків, з метою виокремлення найвиразнішої риси чи то зовнішнього вигляду, чи то характеру. Така практика назовництва сприяє швидкому запам’ятовуванню нових осіб і стирає комунікативні бар’єри між співрозмовниками. Незважаючи на такі переваги, все-таки більшість прізвиस्क творяться за допомогою виокремлення негативних рис, які подаються у саркастичному тоні. Позитивні найменування теж бувають, але частіше за все ними наділяють себе самі ж діти. Презентацію такого явища можемо простежити у серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство”.

Усі прізвиська доцільно поділити на дві групи:

1. Власні назви, якими наділило персонажів оточення;
2. Власні назви, які придумали самі ж для себе діти.

До першої групи варто віднести такі прізвиська: *Жук, Заєць, Поганський Паганіні, Чак Норріс, Музикант, Голум, Бак, Спінер, Мікроб, Булочка, Кактус, Свинка Пенпа.*

До другої групи – *Мамай, Фродо Беггінз, принцеса Лея, Луна-Лі, Котигорошко, Бетмен, Саламандра, Археолог.*

Цікаво, що у першій групі чітко бачимо негативні конотації, а в другій – позитивні.

Поганський Паганіні – це прізвисько придумав для головного персонажа твору Кліма Джури його сусід і давній ворог – Сашко Смик. Таке найменування має яскраво виражену негативну конотацію, на що вказує прикметник “поганський”. Що ж до другої частинки цього прізвиська “Паганіні”, то вона не потребує особливого дослідження, адже у самій повісті розтлумачується: “Адже він дразнив мене **Поганським Паганіні** ще відтоді, як уперше побачив зі скричкою” [Кн. 1, С. 7]; “Мене, наприклад, мій сусід Сашко Смик дразнив **поганським Паганіні**, бо я вчусь грати на скрипці” [Кн. 3, С. 55]. Зважаючи на те, що Нікколо Паганіні – це відомий італійський скрипаль-віртуоз, то таке прізвисько чітко співвідноситься із Климом, взявши до уваги музичний критерій. У свою чергу К. Джура також придумує прізвисько С. Смику – *Кактус*, акцентуючи увагу на зачісці хлопця, що була схожа на голки цієї рослини: “Щоправда, колір обличчя та “фірмова” зачіска-ірокез, через яку він одержав прізвисько **Кактус**, у нього все ще залишилися блідо-синіми, а очі мали, хоча вже й не принизливо-червону, та все ж ядуcho-рожеву барву” [Кн. 5, С. 89].

Сусід Сашко виділився розвиненою фантазією, адже придумав для супротивника ще одне прізвисько – *Чак Норріс*. Таке найменування виникло внаслідок зміни поведінки боязливого Кліма і під час прояву фізичної сили: “*Поганський Паганіні хоче стати **Чаком Норрісом!***” [Кн. 1, С. 39].

Клим Джура не обмежується двома прізвиськами, бо і в Таємному Товаристві Боягузів йому придумали ще одне найменування, яке також базується на тісному зв'язку з музичним хобі – *Музикант*: “Мушу сказати, що своє прізвисько – **Музикант**, за яким мене знали усі члени ТТБ, я отримав також не випадково. Просто, коли я вперше потрапив до Таємного Товариства Боягузів, у мене з собою була скрипка” [Кн. 2, С. 29].

У серії повістей Лесі Ворониної ми навіть не знаходимо справжніх імен двох найвірніших друзів Кліма, а лише їхні прізвиська – *Заєць* і *Жук*: “Навпаки, мене охопили цікавість і бажання приєднатися до **Зайця й Жука** – так я подумки прозвав своїх нових знайомих. Найдивнішим було те, що я вгадав: згодом виявилось, що у хлопців були саме такі прізвиська” [Кн. 1, С. 15]. Тлумачення цих назв доволі просте, адже базується на особливостях зовнішності дітей. *Жук*: “Так само, як наш чорнявий товариш із темними, мов вуглини, очима, який і справді нагадував симпатичного, заклопотаного своїми справами жука” [Кн. 2, С. 29]. *Заєць*: “Коли ми дійшли до гроту, де я заховав “Запорожець”, на нас уже чекав **Заєць** і, як завжди, усміхався, показуючи свої кумедні довгі, мов у куцохвостого, передні зуби. Між іншим, саме через цю особливу прикмету хлопець і отримав своє прізвисько” [Кн. 2, С. 29].

Інші ж друзі, з якими Клим Джура познайомився в таборі “Екстремал” на горі Підстава, потерпіли від шкільних прізвиськ з негативною конотацією. Ось, наприклад, одного з хлопчаків прозвали *Голумом*: “ – Я – **Голум**, бо проковтнув перстень нашої вчительки, – пробурмотів похмурий ботан з ямочкою на підборідді та довгим чубом, що справді йому мало не до очей” [Кн. 3, С. 54]. Мотив для появи цього найменування цілком зрозумілий, адже ця власна назва відразу асоціюється із персонажем роману Дж. Р.Р. Толкіна “Володар пернів”. Саме ж ім'я *Голум* походить із давньоскандинавської

мови, де слово *gull* має іншу форму *gool* і означає “золото, скарб, коштовність”, а поєднання слів *fingr-gull* позначає перстень⁶⁵.

Ще одного хлопця прозвали *Спінером*, через надмірну активність: “ – *А я – Спінер, бо весь час кручусь. Просто не можу цілий урок всидіти за партою*” [Кн. 3, С. 55], “*Спінер – він же Котигорошко, хлопець, який рухався з шаленою швидкістю і при цьому повертав і ламав усе, що траплялося на його шляху*” [Кн. 4, С. 71]. Значення цього прізвиська особливо близьке саме школярам, адже спінер – це сучасна іграшка для дітей, розважальний антистресовий міні-тренажер для пальців з підшипником у центрі. Сам апелює англомовного походження, слово *spin* означає “кружляння”⁶⁶.

Решта прізвиськ, якими наділили персонажів у школі, базуються на саркастичному підкресленні особливостей зовнішнього вигляду. Одного зі школярів назвали *Мікробом*, наголошуючи на низькому зрості, худорлявій статури та особливості зачіски: “ – *І мене дразнять, називають Мікробом, бо я найменший у класі, – сказав низенький худий хлопець, підстрижений “під нуль”*” [Кн. 3, С. 54].

Антонімічним за семантикою до найменування *Мікроб* є прізвиського сором’язливої дівчини, яку прозвали *Свинкою Пенною*, тим самим підкреслюючи зайву вагу: “ – *Знаєш, як мене в школі називають? Я заперечливо похитав головою. – Свинка Пенна!*” [Кн. 3, С. 54]. Хоча дівчина самотійно не розтлумачує значення свого прізвиська новим друзям, проте зі самої поведінки персонажа читач зможе легко зрозуміти, чому її прозвали саме так: “ – *Я знову обережно простяг дівчинці коробочку, цього разу міцно стискаючи її, щоб розлючена й голодна Пенна не вибила її у мене з рук*” [Кн. 3, С. 61]. Кожна друга дитина, без сумніву, дивилася британський сучасний мультфільм про Свинку Пеппу, тому найменування актуальне саме для молодого покоління. Більше того, Клим Джюра, ще не знаючи її шкільного прізвиська, подумки назвав її *Булочкою*, яке є синонімічним до вже звичного

⁶⁵ <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D2%90%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%BC>

⁶⁶ <https://slovotvir.org.ua/words/spiner>

старого найменування: “ – *Це секрет. Може, я потім тобі скажу, – прошепотіла Булочка (так я її подумки називав) і почервоніла*” [Кн. 3, С. 54].

Символічне прізвисько отримав і випадковий подорожній, що допоміг Климу дібратися до потрібного місця призначення. Зважаючи на його прізвище *Байбак* і уподобання пісні про байбачка, подорожнього Андрія знайомі і друзі назвали *Баком*: “*Бо звать мене... Андрій Байбак, але всі друзі та знайомі називають Баком*” [Кн. 3, С. 21].

До другої групи зараховуємо прізвиська з позитивною конотацією, адже ними себе наділили самі персонажі повістей. Хлопчики здебільшого придумували собі героїчні прізвиська. Ось, наприклад, сусід Клима по намету Ромчик Гунька назвав себе *Мамаєм*: “ – *Музиканте, я обираю псевдо – Мамай, – гордо промовив Ромчик Гунька, який досі спостерігав за тим, що відбувається*” [Кн. 3, С. 62]. Зрозуміло, що цим хлопець намагався підкреслити свою силу, могутність і безстрашність, адже *Мамай* – це історична особа, герой народного епосу, військовий діяч з великим бойовим досвідом, який опікувався Золотою Ордою з 1359 року, татарський темник з половецького роду, пращур українського шляхетського роду Глинських.⁶⁷

Юнак, якого у школі називали *Спінером*, придумав собі прізвисько *Котигорошко*, для того щоб теж показати свою готовність до боротьби з ворогами: “ – *Я – Котигорошко, – повідомив колишній Спінер і продовжив намотувати кола, стукаючись об стіни печери*” [Кн. 3, С. 59]. Для дітей теж доволі відомий цей онім, адже Іван Петрович Котигорошко – це персонаж однойменної української народної казки, який виділяється надзвичайною силою. Якщо детальніше простежити етимологію цієї власної назви, то стане ще очевидніше: казкове прізвище *Котигорошко* – походить від апелювання “горох”, а персонаж, який наділений таким прізвищем тісно пов’язаний з цією рослиною, бо народився із горошини⁶⁸.

⁶⁷[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D0%B9_\(%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D0%BA\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D0%B9_(%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D0%BA))

⁶⁸ Українська радянська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан ; редкол.: О. К. Антонов та ін. — 2-ге вид. — К. : Головна редакція УРЕ, 1974–1985., Том 5., К., 1980, С. 454.

З таким самим мотивом нафантазував собі прізвище й колишній *Мікроб*, який назвав себе *Бетменом*: “ – Хочу, щоб мене називали... **Бетмен**, – тихо пробурмотів капловухий хлопчик, якого однокласники дразнили мікробом” [Кн. 3, С. 60]. Кожен реципієнт, що читатиме цю повість, одразу зрозуміє прозору власну назву, бо *Бетмен* – це один з найпопулярніших героїв коміксів. Етимологію цього оніма ми можемо простежити в англомовних джерелах, адже *Бетмен* перекладається з англійської мови як “людина-кажан” – *Batman*⁶⁹.

Хлопець із глузливим шкільним прізвиськом *Голум* вже самостійно обирає собі найменування, що також тісно пов’язане із романом Дж. Р. Р. Толкіна “Володар перснів” – *Фродо Беггінз*: “ – А мене – **Фродо Беггінз**, – ніяковіючи сказав той хлопець, якого дразнили *Голумом*” [Кн. 3, С. 59]. Не зважаючи на те, що обидва прізвиська походять із єдиного джерела, їх суттєво відрізняє емоційне забарвлення, бо, на відміну від *Голума*, *Фродо Беггінз* підкреслює лише найкращі риси персонажа. *Ф. Беггінз* – головний персонаж роману “Володар перснів”, який наділений мудрістю та безстрашністю. Власне ім’я *Фродо* – німецького походження, його давньоанглійська форма *Froda*. Найімовірніше, що утворене воно від стародавнього слова *frod*, яке трактується як “мудрий завдяки досвіду”⁷⁰.

Обирали собі нові прізвиська і персонажі жіночої статі. Ось, наприклад, дівчина, яку у школі прозвали *Свинкою Пеппою*, придумала собі прізвисько *принцеса Лея*, запозичивши його із славнозвісного фільму “Зоряні війни”: “Справді, уявити опецькувату, кругловида й рум’яну, як здобна булочка, дівчинку в ролі прекрасної **принцеси Леї** з фільму “Зоряні війни” було неможливо” [Кн. 3, С. 62].

Хоча для школярки *Лілеї* однолітки не придумали глузливого прізвиська, вона сама наділила себе унікальним найменуванням *Лі*, бо страшенно не

⁶⁹ <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D1%82%D0%BC%D0%B5%D0%BD>

⁷⁰ https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE_%D0%A2%D0%BE%D1%80%D0%B1%D0%B8%D0%BD

любила свого власного імені: *“До речі, мене звать Лі. – Ліда? – перепитав я, вирішивши, що не розчув. – Ні. Саме – Лі! Ненавиджу галіфе ім’я, яким мене назвали. Лі-ле-я!”* [Кн. 3, С. 30]. Коли ж члени Таємного Товариства Ботанів обирали собі особливі прізвиська, *Лілея* теж нафантазувала, назвавши себе *Луною*: *“ – Лі підійшла до колишньої Свинки Пенни і обійняла її за плечі. – А я буду Луною – це моя улюблена героїня з “Гаррі Поттера” ”* [Кн. 3, С. 62].

Ще одна дівчина із Таємного Товариства Ботанів, не вказуючи свого справжнього імені, обрала собі прізвисько *Саламандра*: *“ – А я обираю ім’я Саламандра, – промовила дівчинка зі смаглявим обличчям і чорними, як смола очима”* [Кн. 3, С. 60]. Мотивом до використання саме такого найменування стала поведінка дівчинки, яка була така ж кмітлива і швидка, як і земноводна тварина *саламандра*: *“Саламандра – смаглява чорноока дівчина, яка у найнебезпечніших ситуаціях вміла приймати миттєві рішення, але так і не називала свого справжнього імені”* [Кн. 5, С. 132].

Батько Кліма Джури, хоча не був дитиною, але для того, щоб приховати своє власне ім’я та прізвище у надважливих операціях, обрав собі прізвисько *Археолог*: *“ – Від Археолога. Ти ж знаєш, твій тато, повідомляючи важливу інформацію, завжди користується псевдонімом”* [Кн. 4, С. 11]. Мотивація цього найменування цілком прозора, бо означає рід діяльності чоловіка.

Отже, прізвиська – невід’ємний елемент у художніх творах для дітей. У серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство” усі прізвиська можна поділити на дві групи за об’єктом творення, від чого і залежить їхнє емоційне забарвлення. Письменник обирає такі власні назви, які є цілком прозорими і зрозумілими для дитячого шкільного віку. Усі прізвиська тісно переплетені з особливостями зовнішності найменованого об’єкта, з індивідуальними якостями, які часто співвідносяться із відомими персонажами із інших книжок, фільмів, мультфільмів та інших видів мистецтва.

2.2.2. Особливості особових імен і прізвищ у повістях для дітей Лесі Ворониної.

Імена і прізвища у дитячій літературі – це ті дороговкази, що допомагають юним читачам відстежити зв'язок власних назв з цілим художнім твором. Більше того, за допомогою таких показників, реципієнт зможе дізнатися глибше і про саму особу автора, адже, добираючи найменування для свого літературного персонажа, митець уже в самій назві закладає певну оцінку, характеристику, чим виражає ставлення до іменованого.

Розглянемо іменування головних персонажів серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство” за розкриттям художнього образу того чи іншого діяча. Усі особові імена та прізвища персонажів повістей можна поділити на власне українські та іноземні.

До українських імен належать такі оніми: Андрій, Клим, Ліда, Лілея, Петро, Ромчик, Сашко, Соломія; *до іноземних*: Елайдж, Коннор, Мак, Наполеон, Фродо.

Серед українських прізвищ виявлено такі власні назви: Байбак, Гунька, Джура, Смик, Чайковський; а серед *іноземних* – Беггінз, Вуд, Гуллівер, Маклауд, Шварценеггер, Штраус.

Головним персонажем серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство” є **Клим Джура** → **Климчик/Климко** → **Клим Миколайович**. Для нього у творах зафіксовано декілька номінацій, які насамперед залежить від мовленнєвої ситуації. Коли читач тільки знайомиться із цією особистістю у першій книзі повістей, сам хлопець представляє себе як **Клим**: “Адже він дразнив мене Поганським Паганіні ще відтоді, як уперше побачив зі скрипкою. Хоча справжнє моє ім'я **Клим Джура**” [Кн. 1, С. 7]. Рідні звертаються до нього у пестливій формі, використовуючи демінутив **Климчик/Климко**: “ – Ну, **Климчику**, чого ж ти забарився? – бабуся визирнула з будинку, вмить зорієнтувалася в ситуації й кинулася мені на допомогу”. Як тільки підліток вступає до ТТБ, його номінація трансформується у більш офіційну, отримує поштивий відтінок, адже всі

члени товариства звертаються, хоч до маленького, але відповідального юнака – **Клим Миколайович**: “ – Шановний **Климе Миколайовичу**, – озвався голос, чітко вимовляючи кожен звук, – вступаючи до ТТБ, ви запряглися допомагати нашій організації” [Кн. 1, С. 66].

КЛИМ, ч.; гр. ім. Klementos < лат. ім. Clemens < лат. clemens (род. в. clementis) “милостивий”, “лагідний”, “покірливий”; кан., рід. [СУІ, 117].

КЛИМ; КЛИМЕНТ, КЛИМЕНТІЙ лат.*; Clemens (род. clementis) – милосердний, поблажливий; можливо, від гр. klematinos – з виноградної лози [ВІЛ, 68]. У тексті ми можемо знайти підтвердження покірливості Кліма, досліджуючи стосунки онука і бабусі: “ – А тепер мерщій мий руки – і за стіл! А то борщ і пиріжки вихолонуть. – Зараз бабусю, – я спробував підвестися зі зручного гамака, натягнутого між двома старими дуплавими яблунями, – аж тут почув дивний звук, що нагадав мені про події минулорічної давнини” [Кн. 2, С. 5].

Милостивість хлопчика можемо простежити, аналізуючи його взаємовідносини із однолітками: “Я роздавав “голубці”, “вареники” й “картоплю з грибами”, однак найбільшим попитом користувалися “пиріжки” ” [Кн. 2, С. 5].

Бабуся Кліма – **бабуся Соля** → **пані Соломія** → **Соломія Джура** → **Соломія**, для якої у творі зафіксовано також декілька номінацій. У невимушеній родинно-побутовій сфері спілкування Клим звертається до неї, використовуючи онімно-апелятивну номінацію **бабуся Соля**: “Мене вразило те, що моя рідна **бабуся Соля**, яку я знав від народження, як тиху пенсіонерку, котра вирощувала квіточки, варила борщі й пекла найсмачніші у світі пиріжки з м’ясом, виявилась геніальною вченою-винахідницею” [Кн. 2, С. 4]. Гіпокористичне ім’я **Соля** підкреслює неформальну сферу використання оніма і близькість у стосунках між персонажами.

Усі члени товариства звертаються до неї, застосовуючи онімно-апелятивну номінацію – **пані Соломія**, чим підкреслюють наукові досягненні жінки та престижну професійну посаду: “ – **Пані Соломія** – видатний учений. Це вона

винайшла протиотруту від вірусу страху” [Кн. 1, С. 56]. Паралельно із цим найменуванням використовується ще одне – **Соломія Джура**: “Насправді виявилось, що **Соломія Джура** – видатна вчена, геніальна винахідниця часолюту, на якому мандрує крізь час і простір, оберігаючи нашу планету від непередбачуваних катастроф” [Кн. 3, С. 12 – 13].

Нещадні вороги-синьоморди застосовують для геніальної винахідниці онім **Соломія**: “Ну, нічого, головне знешкодити **Соломію** – це вона винайшла антижаб, і не буде їй прощення” [Кн. 2, С. 10 – 11].

Важливо, що рідний онук Климчик використовує різні номінації для позначення цього персонажа, які залежать від сфери побутування: “Зараз я йшов поряд із президентом ТТБ **пані Соломією**, вбраною не в зручний домашній халат і розтоптані капці, а у спеціальний еластичний костюм, який мав властивості хамелеона – миттєво маскувався під колір дерев, трави чи скель” [Кн. 4, С. 14].

СОЛОМІЯ і **САЛОМЕЯ**, ж.; гр. особ. ім. Salome, лат. Salomea < д-євр. Salome < д-євр. shalom “мир”, “спокій”, “благополуччя”; кан. [СУІ, 342].

СОЛОМІЯ д-євр.; shalom – мир [ВІЛ, 180]. Спокійною старенькою бабцею жінка була лише у очах звичайних людей: “Ти жартуєш? – у цей момент я звертався до своєї лагідної **бабусі Солі**, яка вирощувала у горщиках на підвіконні фіалки, пекла найсмачніші в світі пиріжки з м’ясом і любила співати пісню про сивогривого коника” [Кн. 4, С. 9]. Проте, як тільки вона опинялася у межах ТТБ, то перетворювалась у рішучу і могутню жінку, яка невпинно боролася зі злом задля миру і благополуччя у всьому світі: “Завдяки універсальному засобу від переляку №9, створеному **пані Соломією**, члени ТТБ рятували людство від небезпечного вірусу” [Кн. 5, С. 4].

Соломія – бабуся **Клима** по батьковій лінії, тому в обох персонажів спільне прізвище – **Джура**. **ДЖУРА**, Р. –ри, Д. –рі, О. –рою, мн. Н –ри, Р. –рів; ж. = ч. утв. семант. способом від апелятива **джура** (= козацький слуга-товариш, зброносець, Грінч., Сум) [Ред., 301]. Тлумачення цього прізвища повністю співвідноситься із повістями “Таємне Товариство”, де неодноразово

наголошується на **козацькому** роді Джур: “Певно, варить у казанку нашу улюблену страву – **козацький** куліш, рецепт якого передається в роду **Джур** з покоління в покоління” [Кн. 4, С. 104]. Слугами й товаришами Соломія та Клим дійсно були для усього людства, бо захищали їх від нещадних синьомордів: “Вступивши до **ТТБ** – Таємного Товариства Боягузів, яке очолювала Соломія Джура, геніальна вчена, винахідниця часольоту, а заодно й моя бабуся, я допоміг здолати космічних монстрів. Завдяки універсальному засобу від переляку №9, створеному пані Соломією, члени **ТТБ** врятували людство від небезпечного вірусу” [Кн. 5, С. 4].

Давній ворог і сусід Клима Джури – **Сашко Смик**. Важливо, що у цілій серії повістей “Таємне Товариство” Лесі Ворониної ми не знайдемо жодної повної форми вживання власного імені хлопця – **Олександр**, а лише демінутив – **Сашко**. На мою думку, саме за допомогою такого прийому дитяча письменниця хотіла підкреслити юний вік цього персонажа і не допустити вікові бар’єри між дорослим та дитячим світом.

У називанні персонажів Лесі Ворониної спостерігаємо явище енантіосемії. **ОЛЕКСАНДР**, ч.; гр. особ. ім. Alexandros < гр. alexo “захищаю”, “допомагаю” і aner (род. в. andros) “чоловік”, “мужчина” – захисник людей; мужній; пол. Alexander; угор. Sandor; кан. Розм. Сашко (пв.) [СУІ, 261 – 262]. **ОЛЕКСАНДР** гр.; alexo – захищаю і aner (род. andros) – чоловік (буквально: мужній оборонець; захисник людей). **САШКО** [ВІЛ, 84]. Читаючи повість, ми бачимо, що тлумачення словника не збігається з характером цього персонажа, адже він був тим, хто не захищав, а ображав: “Колись, ще до вторгнення на Землю синьомордів, **Сашко Смик** саме так дразнився, лупцюючи мене й видираючи з моїх рук футляр зі скрипкою” [Кн. 4, С. 27].

Прізвище хлопця – **Смик**. **СМИК**, Р. –ка. Д. –кові і –ку, О. –ком, мн. Н. –ки, Р. –ків; ж. невідм. Утв. семант. Способом від апелювання *смик* (=смичок, також ланцюжок, ремінець) або від вигука “*смик!*” [Ред., 981].

Смик Smyk < смик (див. **Смиків**). **Смиків Smikow** – Smik-ow < Смик < бабин смик “назва хлопця, який задля багатства жениться зі старою жінкою”,

“*скрипковий смик*”, “ремінь або ланцюжок, яким зав’язують гончих собак, прикріплюючи його до нашійників” [Фар., 285]. Як на мене, етимологія цього прізвища реалізує тісний зв’язок Сашка із Климом, а поєднує їх обох присвійність до спільного музичного інструменту – скрипки.

Абсолютним антиподом до образу Сашка Смика є *Ромчик Гунька* – новий друг Клима Джури, з яким він познайомився у таборі “Екстремал”. **РОМАН**, ч.; рим. ім. Romanus < лат. Romanus “римський”, “римлянин” < Roma “Рим”; кан. Розм. Ромчик (*пв*) [СУІ, 315 – 316]. **РОМАН** лат.; Romanus – римський; римлянин. **РОМЧИК** [ВІЛ, 95]. Хоча хлопець не був італійцем за походженням, та італійське місто Рим асоціативно близьке з цим персонажем, адже їх обох пов’язує спільний елемент – *бойове мистецтво*. Загальновідомо, що Рим славиться своїми боями гладіаторів на арені цирку, а *Ромчик Гунька* – ще той “фокусник” і вправний боєць: “*Високо підскочивши, хлопець блискавичним рухом наніс ребром долоні легкий удар по Тютіній головешці. Точніше, не вдарив, а лише ледь торкнувся, поціливши прями́сінько в роззявлену пащеку зміюки, витатуйованої на його потилиці*” [Кн. 3, С. 36].

ГУНЬКА, Р. –ки, Д. –нці, О. –кою, мн. Н. –ки, Р. –ків; ж. = ч. Утв. семант. Способом від апелятива *гунька* (зменш. від *гуня*) [Ред., 265]. **Гунька Hunka** < *гунька* (див. **Гуньчак**). **Гуньчак Hunczak** < *Гунька* < *гунька* “*гуня*”, “*гугнява*” (та, що говорить у *ніс*) жінка”, “*кожухар, кожушник*”, “*спідниця червона, вовняна*”; патр [Фар., 177]. *Ніс* – символічний у образі цього персонажа, адже саме у цю частину тіла вдарив *Гунька* Клима Джуру під час знайомства: “– *Та ні, він просто зробить ось так, – рудоголовий невловимим рухом торкнувся якоїсь точки на моєму переніссі, і я з жахом відчув, щ не можу поворохнутися*” [Кн. 3, С. 4].

Досліджуючи “Таємне Товариство”, можна виявити, що Клима ладив не тільки з однолітками, бо серед його друзів були і дорослі чоловіки, ось як, наприклад, *Андрій Байбак*: “Пані Соломія на хвилину замислилась, а потім кивнула головою. Це був знак, що *Байбакові* можна сказати про все” [Кн. 4, С. 67]. **АНДРІЙ**, ч.; гр. ім. Andreas < andreios “*мужній*”, “*хоробрий*”; угор.

Andor, Andras; рос. Андрей; кан. [СУІ, 33]. **АНДРІЙ** гр.: andreios – мужній, хоробрий [ВІЛ, 38]. Читаючи повісті, ми бачимо, що тлумачення словника повністю збігається з характером цього персонажа: *“Не знаю, чи вам таке траплялося, але у мене є кілька знайомих людей, котрі з’являються саме в той момент, коли без їхньої допомоги тобі кінець. Простіше кажучи – гаплик! І Бак належить саме до цієї категорії рятівників”* [Кн. 4, С. 66].

БАЙБАК, Р. –ка, Д. –кові і –ку, О. –ком, мн. Н. –ки, Р. –ків; ж. невідм. утв. семан. Способом від апелятива *байбак* або *бабак* (назви тварини) [Ред., 22]. Етимологія цього прізвища допомагає провести чітку паралель із вподобаннями персонажа, бо пісня про *байбачка* була його улюбленою, адже нагадувала про дитинство: *“Це ж треба – я цю пісеньку про байбачка не чув років двадцять! Ми ж її ще в дитячому садку співали”* [Кн. 3, С. 20].

Отже, можна з упевненістю стверджувати, що в художньому творі для дітей антропоніми відіграють особливу роль, адже містять у собі додаткову інформацію, яка допомагає юним читачам краще осмислити прочитане. Під час дослідження серії повістей “Таємне Товариство” виявлено, що добір власних назв у цих творах не є випадковий, а свідомо дібраний – саме у такий спосіб авторка допомогла зрозуміти найменші тонкощі, які не подає відкрито, а пропонує реципієнту відшукати самотійно.

2.3. Периферія онімного простору серії повістей Л. Ворониної “Таємне Товариство”.

Той фактор, що антропоніми – ядро онімного простору повістей Лесі Ворониної, не знецінює значущості периферії “Таємного товариства”.

За частотою вживання всю периферію власних назв можна поділити на 5 груп: 1) ергоніми; 2) ідеоніми; 3) топоніми; 4) прагмоніми; 5) інші розряди власних назв (зооніми, теоніми, астроніми, геноніми, міфоніми).

Така закономірність не випадково реалізована у серії повістей Лесі Ворониної, адже її використання зумовлене жанром творів та віковими особливостями читачів.

Зважаючи на те, що серія книг Л. Ворониної “Таємне Товариство” – повість, яка в літературній ієрархії жанрів розташована між оповіданням та романом, то цілком логічне використання такої різноманітності розрядів власних назв. Серія повістей призначена для середнього шкільного віку, письменниця вміло врахувала цей чинник і підбрала саме такі оніми, які будуть цікаві і найбільш близькі саме підліткам.

2.3.1. Ергонімні номінації.

Найчастіше в “Таємному товаристві” Леся Воронина використовувала *ергонімні* номінації, які позначають об’єднання людей за найрізноманітнішими ознаками.

За значущістю найголовнішим ергонімом у повістях є **ТТБ**. Перші два компоненти цієї аббревіатури означають “Таємне Товариство”, а останній компонент постійно видозмінюється у різних повістях відповідно до тематики, але завжди розпочинається на однакову літеру “**Б**”:

- 1) “– *ТТБ – це Таємне Товариство Боягузів, – чітко відповів механічний голос*” [Кн. 1, С. 9];
- 2) “*Віднині наша організація називатиметься не Таємне Товариство Боягузів, а Таємне Товариство Брехунів!*” [Кн. 2, С. 55];
- 3) “– *Хто з вас хоче вступити до Таємного Товариства Ботанів?*” [Кн. 3, С. 52];
- 4) “*З цього моменту я затверджую нову назву нашого товариства. Тепер ТТБ буде розшифровуватися як Таємне Товариство Близнюків!*” [Кн. 4, С. 92];
- 5) “*Тоді вже краще назвати його Таємним Товариством Байбаків*” [Кн. 5, С. 46];

“– *По-перше, у зв’язку із зміною діяльності нашого ТТБ, вважаю, що його слід перейменувати з Таємного Товариства Близнюків, на Таємне Товариство Блазнів*” [Кн. 5, С. 46].

Хоча, залежно від своєї діяльності, персонажі повістей придумують собі різні назви Таємного Товариства, проте для зручності використання завжди

застосовують аббревіатуру “**ТТБ**”: “– Знаєш, кожна з цих назв правильна. Для зручності я називатиму нашу команду просто – **ТТБ**” [Кн. 4, С. 8].

Антиподним об'єднанням до ТТБ можна означити **цивілізацію Квакожерів**: “Якби не вона і не ваше кляте Таємне Товариство, Земля вже давно стала б колонією наймогутнішої **цивілізації Квакожерів!**” [Кн. 5, С. 18].

Абревіаційним способом Л. Воронина також утворила ергонімну номінацію **МКБ**, що розшифровується як **Міжнародний Клан Байбаків**: “Ми прожили в старовинному замку тиждень, добре познайомились і заснували **МКБ – Міжнародний Клан Байбаків**” [Кн. 4, С. 93].

Наступна за значущістю ергонімна номінація у якій безпосередньо реалізується різноманітна діяльність Таємного Товариства – **операція “Антижаб”**, яка аналогічно до ТТБ, змінюється залежно від тематики книги:

- 1) “Саме в піщаній пустелі Таємне Товариство Боягузів провело успішну операцію зі знешкодження хижих прибульців “**Антижаб – 1**”” [Кн. 3, С. 56];
- 2) “Адже під час **операції “Антижаб – 2”**, яку Соломія Джура підготувала і провела рік тому, весь потужний десант синьомордів на моїх очах зник у часовому коридорі” [Кн. 3, С. 40];
- 3) “Отже, можна було спускатись у лабораторію й розпочинати **операцію “Антижаб – 3”**” [Кн. 3, С. 86];
- 4) “Так само, як і всі учасники **операції “Антижаб – 4”**, яким я розіслала чіткі інструкції метеликовою поштою” [Кн. 4, С. 92];
- 5) “Він радо приєднався до нашої команди, разом з Баком вони швидко обладнали штаб, з якого Соломія Джура мала керувати **операцією “Антижаб – 5”**” [Кн. 5, С. 45];

Оскільки операції “Антижаб” вдавались не одразу, то описані у повісті й **операція “Ревани”** та **операція “Чи можна перевиховати синьоморда?”**: “– Увага! Всім залишатись на своїх місцях. Розпочинається **операція “Ревани”**” [Кн. 3, С. 47];

“Вона розробила спеціальну **операцію** з перепрограмування цих хижих істот, наділених могутнім інтелектом, яку так і назвала: **“Чи можна перевиховати синьоморда?”**” [Кн. 4, С. 6].

Відповідно до місця перебування персонажів повістей у різних об'єднаннях усі наступні ергонімні номінації можна сполучити в єдину групу, до якої належать такі власні назви: *табір “Екстремал”* [Кн. 3, С. 6]; *фестиваль “Мольфар”* [Кн. 3, С. 18]; *Центр Переробки Недосконалих Людських Істот* [Кн. 3, С. 47]; *Міжнародна археологічна конференція* [Кн. 4, С. 105]; *парк “Марметленд”* [Кн. 5, С. 82]; *заповідник “Мармет”* [Кн. 5, С. 8]; *Цирк доброти* [Кн. 5, С. 111].

Отже, найчастіше використання ергонімних номінацій зумовлене особливістю тематики дитячої серії повістей “Таємне Товариство”. Такі назви допомагають авторці описати діяльність персонажів, їхні симпатії та антипатії.

2.3.2. Ідеонімні номінації.

Оскільки *ідеоніми* – це назви ідеальних предметів – заголовки літературних творів і взагалі назви витворів мистецтва, такі номінації з легкістю вплітаються в канву саме дитячої літератури. За допомогою ідеонімів письменниця пригадує читачам відомі витвори мистецтва і знайомить з новими літературними та музичними творами, фільмами, та іншими видами мистецтва, чим всебічно розвиває дитячу особистість.

Зважаючи на те, що в “Таємному Товаристві” Леся Воронина акцентує свою увагу на власних назвах образотворчого мистецтва, онімах засобів масової інформації, власних назвах будь-якого писемного твору та онімах історично важливого для людства або конкретної спільноти часу – відповідно усі ідеоніми можна поділити на 4 групи: 1) артіоніми; 2) гемероніми; 3) бібліоніми; 4) хрононіми.

Артіоніми – найчисельніша група з усіх ідеонімів, і це не дивно, адже такі власні назви найменують фільми, музику, якими дуже цікавляться юні

реципієнти. У свою чергу артіоніми поділяються на фільмоніми, музиконіми та падеоніми.

Письменниця “Таємного Товариства” використовує такі **фільмоніми** (найменування фільмів):

- 1) **“Пригоди Буратіно”**: *“А Кактус реготав мені в спину і кричав, копіюючи Карабаса Барабаса із фільму “Пригоди Буратіно” ”* [Кн. 1, С. 6]. Незважаючи на те, що мотивом до виходу цього фільму була саме книжка Олексія Толстого, Леся Воронина використовує фільм як порівняльний засіб, допускаючи більшу популярність.
- 2) **“Аватар”**: *“Мені раптом здалося, що ми сидимо в кінотеатрі й дивимося якийсь фантастичний фільм у форматі 3D. Наприклад, нову серію “Аватару” ”* [Кн. 2, С. 108].
- 3) **“Зоряні війни”**: *“Справді, уявити опецькувату, кругловида й рум’яну, як здобна булочка, дівчинку в ролі прекрасної принцеси Леї з фільму “Зоряні війни” було не можливо”* [Кн. 3, С. 62].
- 4) **“Володар пернів”**: *“Так, і це буде справжній екстрим, набагато крутіший за всі спортивні змагання! – підтримав Лею її вірний друг Фродо, який тепер зовсім не нагадував нещасного Голума – персонажа фільму “Володар пернів” ”* [Кн. 4, С. 83].
- 5) **“Чужий”**: *“– Або якщо вони проникли до нас усередину, як у фільмі “Чужий”?! – з відчаєм простогнав Заєць”* [Кн. 5, С. 70].

Значущо те, що Леся Воронина кожен фільмонім у серії повістей “Таємне Товариство” вжила тільки по одному разу, це можна пояснити одноразовим ефектом впливу цього різновиду розряду онімів, який використовується здебільшого для підсиленого ефекту порівняння.

На відміну від фільмонімів, інші різновиди артіонімів – **музиконіми** (найменування музичних творів) та **падеоніми** (найменування балетів) протилежні за способом використання, бо дитяча письменниця використовує одні й ті ж власні назви для асоціативних пригадувань різноманітних моментів з повістей серії “Таємне Товариство”:

- 1) Пісня **“Yellow submarine”**: “– Послухай, мамо, я пригадав, що наша бабуся найчастіше співає пісню про коня з сивою гривонькою, а ще дуже любить мугикати собі під ніс пісню групи “Бітлз” **“Yellow submarine”**, що в перекладі означає – жовтий підводний човен” [Кн. 1, С. 76].
- 2) Пісня **“Ой, чий то кінь стоїть, що сива гривонька”**: “І бабуся втомлено заплющила очі й почала тихо мугикати свою улюблену пісню **“Ой, чий то кінь стоїть, що сива гривонька”**” [Кн. 1, С. 111].
- 3) Пісня **“І байбачок зі мною”**: “– А ти здогадаєшся, яка пісня стала офіційним гімном МКБ. – Бак хитро підморгнув. – Звісно, **“І байбачок зі мною”**” [Кн. 4, С. 94].
- 4) Вальс **“На прекрасному голубому Дунаї”**: “Оркестр заграв вальс **“На прекрасному голубому Дунаї”**, крокодили підняли голови, звелися на лапи і почали кружляти по арені, вимахуючи хвостами в такт музиці” [Кн. 5, С. 129].
- 5) Балет **“Лебедине озеро”**: “Гігантські блакитні жаби виконували танок маленьких лебедів з балету Петра Ілліча Чайковського **“Лебедине озеро!”**” [Кн. 4, С. 97].

Отже, різновиди ідеонімних номінацій – артіоніми в повістях “Таємне Товариство” застосовуються з різною метою впливу на читача, залежно від різновидів артіоніма, адже фільмоніми мають властивість впливати лише 1 раз, а музиконіми та паденоніми впливають саме завдяки своїй частовживаності.

Оскільки у XXI столітті надзвичайно розвинена науково-технічна сфера, яку діти використовують не тільки для розваги, але й для навчання, як на мене, різновид ідеонімів – **гемероніми** стануть особливо важливими під час читацького сприйняття художнього твору, адже зможуть привернути юнацьку увагу, зацікавити їх і навчити чогось нового.

Серед **гемеронімів** Леся Воронина використала у “Таємному Товаристві” такі: гру **“Приховані скарби”** [Кн. 1, С. 28]; серіал **“Прихована камера”** [Кн. 1, С. 12]; супершоу **“Побрехенька”** [Кн. 2, С. 69]; фокус **“Чарівний клумачок,**

або *Пастка для синьоморда*” [Кн. 2, С. 80]; програму *“Ми шукаємо таланти”* [Кн. 3, С. 21]; соціальну мережу *“Фейсбук”* [Кн. 3, С. 136]; картографічний сервіс *“Google maps”* [Кн. 4, С. 93]; онлайн-енциклопедію *“Вікіпедія”* [Кн. 5, С. 69]; мережу *“Інтернет”* [Кн. 5, С. 70]; статтю *“Амнезія”* [Кн. 5, С. 69].

Отже, використавши різноманітні види гемеронімів, письменниця проявила свою обізнаність у сучасних дитячих зацікавленнях, чим наблизилась до них, стерши дихотомію дитина – дорослий.

Леся Воронина у серії повістей *“Таємне Товариство”*, звичайно, згадує і **бібліоніми** – власні назви писемних творів, обираючи їх, вміло враховує віковий фактор читачів, тобто обирає такі, які школярі, ймовірно, вже прочитали, а деякі придумує сама. Останній різновид репрезентує онім **“Абетка мандівника”**: *“Звуки послідовно повторювалися, і раптом до мене дійшло, що це винайдена моїм татом АМ – Абетка мандрівника”* [Кн. 1, С. 71]. Із загальновідомих творів письменниця використала такі: *Книга рекордів Гіннеса* [Кн. 2, С. 63]; *“Гаррі Поттер”* [Кн. 3, С. 62]; *“Володар пернів”* [Кн. 4, С. 81].

Різновид ідеонімів – **хрононіми** – власні назви історично важливого для людства або конкретної спільноти відрізка часу. Важливо, що **хрононіми** застосовуються лише у другій серії повістей *“Таємне Товариство”* – *“Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда”*. Таке особливе використання зумовлене тематикою другої повісті, де ми дізнаємося про усі тонкощі Єгипту. У повісті є 3 хрононіми: *Давній Єгипет* [Кн. 2, С. 95]; *Давньоєгипетська цивілізація* [Кн. 2, С. 106]; *Раннє Царство* [Кн. 2, С. 95].

Отже, усі ідеонімні номінації *“Таємного товариства”* наповнюють дитячі повісті новітністю, інформативністю, запам’ятовуваністю. Кожен із різновидів ідеонімів за кількістю використання – особливий. *Артіоніми* – одноразові у використанні, але надзвичайно впливові. *Гемероніми* – частовживані, кожне нове використання надає нового відтінку впливу. *Бібліоніми* – рідковживані, але під час їхнього добору письменнику потрібно

зважати на вікові особливості та зацікавлення дітей, для яких призначений цей художній твір. *Хрононіми* – найменш уживані, їх використання зумовлене історичною тематикою другої повісті.

2.3.3. Топонімні номінації.

Топоніми – вид власної назви, який дає найменування природному або створеному людиною об’єкту на Землі. Цей вид онімів теж характерний для дитячих художніх творів, ба більше, якщо вони мають елементи фантастики. Серія повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство” – наскрізно фантастична, саме топоніми допомагають простежити нам миттєву зміну місця перебування персонажів, дізнатися про нові географічні об’єкти.

Усі топоніми “Таємного Товариства” можна поділити на 3 групи: власні назви теренів, що мають певні межі; назви будь-якого об’єкта рельєфу земної поверхні та власні назви водоймищ, відповідно: хороніми, ороніми та гідроніми.

Найчисельніша група – *хороніми*. Це саме ті показники, які переносять читача в часі разом із персонажами повісті, відкриваючи все нові території:

- 1) **Африканський континент:** “ – Ми перебуваємо на *Африканському континенті*. Зараз рівно перша година ночі 26 вересня 2006 року” [Кн. 1, С. 68];
- 2) **Єгипет:** “І навіть їм знати, що мама з татом уже півроку працюють на розкопках піраміди в *Єгипті*” [Кн. 1, С. 20];
- 3) **Шотландія:** “Просив батьків, щоб взяли мене з собою в археологічну експедицію до *Шотландії*” [Кн. 3, С. 15];
- 4) **Європа:** “– Ви обіцяли мені повну безпеку! Ви обіцяли мені повну владу над *Європою!*” [Кн. 2, С. 110];
- 5) **Канада:** “ – Корінь цієї рослини я знайшла у Канаді, високо в Скелястих горах, на березі священного озера індіанського племені *крі*” [Кн. 2, С. 5];
- 6) **Євротунель:** “Блискавично перетнувши *Ла-Мани* на даху потяга, який курсував по *Євротунелю*, й опинившись на території материкової

Європи, хижий прибулець почав поводитись як герой американського бойовика” [Кн. 5, С. 112];

Перші 3 хороніми: *Африканський континент, Єгипет, Шотландія* – допомагають розкрити образи Климових батьків. Хоч про археологів нам мало відомо, але опис їхньої діяльності на різних географічних об’єктах повністю розкриває внутрішній світ персонажів.

Наступні 3 хороніми: *Європа, Канада, Євротунель* – відображають безпосередні місця боротьби Таємного Товариства із синьомордами.

Усі ороніми “Таємного Товариства” можна поділити на 2 групи: 1) реальні (*Скелясті гори*); 2) вигадані (*гора Трен, гора Підстава*).

Вигадані ороніми містять глибоке смислове навантаження. Назва гори “*Трен*” символічно вплітається у сюжет третьої повісті із серії “Таємне Товариство”, адже “*trap*” – з англійської мови перекладається як “*пастка*”. На цій горі батьки Клима Джури вели розкопки і саме там влаштували свою базу вороги – синьоморди.

Підстава – назва ще однієї вигаданої гори не потребує докладного пояснення, адже семантика цього оніма вказує нам на негативну конотацію. Головного персонажа повістей “Таємне Товариство” Клима відразу насторожила ця власна назва: “*Надворі періцив холодний дощ, який з хвилини на хвилину мого прибуття безперервно поливав наш табір, що розкинувся на вершечку гори з дивною назвою Підстава*” [Кн. 3, С. 5]. Назва й справді пророкувала читачам повісті підставу, яка станеться незабаром з учасниками Таємного Товариства Ботанів.

Усі гідроніми аналогічно можна поділити на дві групи: 1) реальні (озеро *Лох-Ойх*; озеро *Лох-Несс*; *Червоне море*; *Ла-Мани*); 2) вигадані (озеро *Вовкулака*).

Вигаданий гідронім *Вовкулака*, на мою думку, Леся Воронина створила, щоб підсилити міфологічний елемент, який вже відчувався у попередніх реальних гідронімічних назвах: озеро *Лох-Ойх*; озеро *Лох-Несс*.

Тоді як озеро *Лох-Несс* відоме завдяки легенді про Лох-Несське чудовисько “Нессі”, то під час творення нового гідроніма Леся Воронина використала загальновідомого міфологічного персонажа “Вовкулаку”.

Отже, топонімні номінації у серії повістей “Таємне Товариство” бувають вигадані та реальні, українські та іншомовні. Саме власні назви об’єктів на поверхні Землі допомагають письменниці передати емоційну атмосферу повістей.

2.3.4. Прагмонімні номінації.

Прагмоніми – власні назви, що протиставляються ідеонімам, ажде номінують об’єкти, які безпосередньо стосуються матеріальної сфери діяльності людини. Усі прагмоніми “Таємного Товариства” можна поділити на 4 групи: *архітектуроніми*, *хремадоніми*, *порейоніми* та *товароніми*.

Найчисельніші групи – *хремадоніми* – власні назви предмета матеріальної культури, зробленого або добутого руками людини; та *порейоніми* – власні назви транспортного засобу.

Усі *хремадоніми* можна поділити на реальні та вигадані. Наявний лише 1 реальний хремадонім – *Каледонський канал* [Кн. 4, С. 94], усі інші – вигадані уявою письменниці. Леся Воронина створила такі хремадоніми: *Стах* і *ПУПС*.

Стахом назвав себе робот: “Отже, я – біоробот. Щоб вам було зручніше, можете називати мене *Стахом*” [Кн. 2, С. 87]. Стах – це скорочена форма імені Остап, що означає – міцний, здоровий, урівноважений [ВІЛ, 87]. Етимологія цієї власної назви повністю співвідноситься із персонажем повісті.

Зовнішнє і внутрішнє наповнення оніма *ПУПС* збагачене значною інформативністю. ПУПС розшифровується як “*Похідний Універсальний Просторовий Сканер*”: “Бабуся спершу прискіпливо оглянула мене, перевірила, чи не забув я *ПУПС – Похідний Універсальний Просторовий Сканер*, а потім усміхнулася своєю найлагіднішою усмішкою і по-змовницьки підморгнула” [Кн. 2, С. 14]. Семантика слова “пупс” вказує нам на ляльку у

вигляді маленької дитини, ця *дитяча* іграшка тісно пов'язана із серією *дитячих* повістей “Таємне Товариство”.

За походженням усі *порейоніми* можна поділити на *українські* (“*Запорожець*”) та *іноземні* (“*Карлманг Кінг*”, *Форд F – 500*). Порейонім “*Запорожець*” – образ, який містить елементи фантастики та має глибокий психологічний сенс. За старим, некрасивим зовнішнім виглядом “*Запорожця*” приховується надсучасний часольот: “*Я був споряджений так само і вже збирався скочити на переднє сидіння нашого часольоту, замаскованого під старенький жовтий “Запорожець”, коли почув владний голос моєї супутниці*” [Кн. 4, С. 14].

У серії повістей “Таємне Товариство” зафіксовано 2 *архітектуроніми* (готель “*Мушля*” [Кн. 2, С. 22], *Музей Мадам Тюссо* [Кн. 4, С. 127]) та 2 *товароніми* (“*Мартенс*” [Кн. 2, С. 97], марка *Robinson* [Кн. 4, С. 108]).

Усі архітектуроніми та товароніми – реальні власні назви, окрім назви готелю “*Мушля*”, який створила письменниця за алюзією до місця розташування – моря: “*Щось я тебе раніше не бачила, адже на пляжі зібралися лише мешканці нашого п'ятизіркового готелю “Мушля”*” [Кн. 2, С. 22].

Отже, прагмонімні номінації допомагають юним читачам провести паралелі між українськими та іноземними матеріальним здобутками, таким чином розширюючи кругозір дітей.

2.3.5. Інші розряди власних назв.

Усі інші оніми можна поділити на 5 груп: *зооніми, теоніми, астроніми, геноніми, міфоніми*.

Найчисельнішою групою є назви тварин – *зооніми*. Усі зооніми можна поділити на *терціальні* (з інших художніх творів) та *первинні* (створила письменниця).

До уже відомих належать: *Кролик, Вінні-Пух, Кінг-Конг, Бакс*. Леся Воронина вигдала такі новотвори для позначення тварин: *Слинько, Володар, Головний синьоморд, Зізі, Сімка, П'ятірка, Тютя*.

Усі новотвори семантично мотивовані:

- 1) **Слинько**: “Ця потвора і є **Слинько** – чудовисько озера Лох-Ойх і охоронець мого замку” [Кн. 4, С. 122].
- 2) **Володар** (головний синьоморд): “Ви маєте показати свою відданість просто зараз! Вишукайтесь в колону – кроком руш до свого **Володаря**” [Кн. 2, С. 76].
- 3) **Головний синьоморд**: “Отже, Жук порушив наказ **Головного синьоморда** і перевернув ключ протилежним боком!” [Кн. 2, С. 119].
- 4) **Зізі** (синьомордиха): “Тієї ж миті у пасажирській частині гелікоптера відчинилися двері й звідти вистрибнула Зізі – вихованка Луни, нашої товаришки з ТТБ” [Кн. 5, С. 43 – 44].
- 5) **Сімка**: “– Клим, сьогодні тут сидітиме Зізі, ззаду їй буде тісно. А ти влаштуйся біля **Сімки** і **П’ятірки**” [Кн. 4, С. 102].
- 6) **П’ятірка**: “Я зітхнув, закинув наплічник до багажника і примостився біля блакитної жабоподібної істоти, на пузі в якій була витатуйована велика цифра 5” [Кн. 4, С. 102 – 103].
- 7) **Тютя**: “Вона нахилилася над **Тютьою**, провела долонею по його лисій голові... і раптом із жахом відскочила. Бо огидні плазуни, витатуйовані на тілі велетня, несподівано почали звиватися, смикатися, а вся його шкіра зморщилася і сповзла на землю, як стара шкарлупа” [Кн. 3, С. 38].
Цього псевдочоловіка так прозвав Клим Джура в іронічному тоні, адже це був “лисий качок”, який голосно реготав і в якого на язиці тремтів золотий кульчик з яскраво-синім камінчиком посередині. Під час використання цього оніма Леся Воронина застосувала явище енантіосемії, адже *тютьою* в народі називають безвільну, неенергійну, мляву людину.

Наступна за чисельністю група – *теоніми*, власні назви, які найменують богів. Серед усіх є 1 християнський Бог – *Господь* [Кн. 1, С. 18] і 9 язичницьких – *Сет, Анубіс, Апіс, Бастет, Бес, Тот, Сахмет, Квакожер, Гор*. Тлумачення всіх язичницьких богів подано безпосередньо у другій повісті із

серії “Таємне Товариство” – “Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда”:

- 1) **Сет**: “Цей покруч мав охороняти кордони Єгипту від бога смерті **Сету**, який ніс із собою спопеляючий вітер” [Кн. 2, С. 38].
- 2) **Анубіс**: “**Анубіс** – головний бог царства мертвих, покровитель бальзамування і некрополів!” [Кн. 2, С. 96].
- 3) **Апіс**: “Краще погляньте на **Апіса** – божество родючості з головою бика!” [Кн. 2, С. 97].
- 4) **Бастет**: “ – А це – **Бастет**, богиня любові та веселощів, вона з головою кицьки!” [Кн. 2, С. 97].
- 5) **Бес**: “ – **Бес** – покровитель сім’ї і материнства, охоронець від злих сил!” [Кн. 2, С. 97].
- 6) **Тот**: “**Тот** – бог мудрості й знань, він із пташиною головою ібіса!” [Кн. 2, С. 100].
- 7) **Сахмет**: “**Сахмет** – богиня війни і палючого сонця, вона з головою левиці!” [Кн. 2, С. 100].
- 8) **Квакожер**: “ – А це – зображення одного з найзагадковіших богів – володаря мороку й смерті, ім’я якому **Квакожер**!” [Кн. 2, С. 100].
- 9) **Гор**: “... **Гор** – бог Неба і Сонця з головою сокола – пропікав синьомордів палаючими очима, з яких вилітали сліпучі блискавки” [Кн. 2, С. 100].

Астроніми – власні назви космічних об’єктів та *геноніми* – власні назви родів, у серії повістей “Таємне Товариство” містять по чотири оніми. Серед *астронімів* виявлено такі власні назви: **Земля** [Кн. 1, С. 77], **Всесвіт** [Кн. 1, С. 75], **Сонце** [Кн. 2, С. 39], **Місяць** [Кн. 3, С. 27]; а серед *генонімів* – **рід Джур** [Кн. 1, С. 95], **рід Байбаків** [Кн. 4, С. 93], **клан Байбаків** [Кн. 5, С. 58], **клан Маклаудів** [Кн. 4, С. 113].

Найменш чисельна група – *міфоніми*, до якої входить лише 1 власна назва – **Сонячний Сфінкс**: “І там був **Сонячний Сфінкс**, яким хотіли заволодіти синьоморди, щоб стати господарями не лише нашої планети, а й цілого Всесвіту...” [Кн. 4, С. 38].

Незважаючи на те, що ергоніми, ідеоніми, топоніми, порейоніми та інші розряди власних назв у серії повістей “Таємне Товариство” належать не до ядра, а до периферії онімного простору, без них художній твір не був би цілісним та емоційно завершеним.

Отже, зооніми, теоніми, астроніми, геноніми та міфоніми – найменш чисельні розряди власних назв у “Таємному Товаристві”, які, однак теж працюють на створення художнього цілого.

2.4. Стилістичне навантаження ЛХО у “Таємному Товаристві”.

Кожна власна назва в художньому творі стилістично значуща, адже виконує певну функцію, взаємодіє з іншими онімами зокрема та цілим твором загалом.

Незважаючи на різні погляди мовознавців щодо класифікацій стилістичних функцій власних назв, все ж у кожній із них наявні *номінативна (диференційна, ідентифікаційна)* та *характеристична*, які, на нашу думку, є основними, а всі решта функцій нашаровуються на них, додаючи нового відтінку. Більше того, у кожному окремому контексті однакова власна назва може виконувати інші функції й виконувати декілька функцій одночасно.

Досліджуючи онімний простір серії дитячих повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство”, можна виділити такі основні функції поетонімів: 1) номінативна; 2) характеристична; 3) текстотвірна; 4) естетична; 5) алюзійна; 6) емотивна; 7) локалізаційна; 8) хронотопічна; 9) символічна.

2.4.1. Функції антропонімів як ядра онімного простору дитячих повістей Лесі Ворониної.

Безумовно, усі антропоніми в художньому творі виконують, насамперед, *номінативну* функцію, адже індивідуалізують об’єкт, розрізняють його з-поміж інших.

Зважаючи на те, що “Таємне Товариство” – це серія повістей, які призначені саме для дітей, тому наступною за значущістю є *характеристична* функція, яка містить відкриті або приховані описи персонажа.

Ось, наприклад, кожне прізвисько “Таємного Товариства” наділене прозорою характеристичністю. Усі неофіційні власні найменування можна поділити на такі групи: 1) кваліфікація за зовнішніми ознаками; 2) кваліфікація за манерою поведінки; 3) кваліфікація за родом діяльності.

До першої групи, яка підкреслює зовнішні ознаки персонажа, належать такі оніми: *Жук, Заєць, Мікроб, Булочка, Кактус, Свинка Пенпа, Саламандра*.

До другої групи, що акцентує на специфічному поводженні у суспільстві, зараховуємо: *Чак Норріс, Голум, Спінер, Мамай, Котигорошко, Бетмен, Саламандра, Луна*.

До третьої групи, яка характеризує персонажів за родом діяльності, належать такі поетоніми: *Поганський Паганіні, Музикант, Археолог*.

Єдине прізвисько “Таємного Товариства” – *Саламандра* належить і до першої, і до другої групи, бо описує зовнішній вигляд дівчини і манеру її поведінки: “*Саламандра* – смаглява чорноока дівчина, яка у найнебезпечніших ситуаціях вміла приймати миттєві рішення, але так і не називала свого справжнього імені” [Кн. 5, С. 132].

На всі прізвиська нашаровуються ще й *емотивна* функція, адже за допомогою цих власних назв у читача виформовується позитивне чи негативне ставлення до персонажів через прозору внутрішню форму.

Більше того, усі ці поетоніми виконують ще й *алюзійну* функцію, яку можна розподілити на дві групи: 1) натяк, що скеровує до інших онімів; 2) натяк, що скеровує до апелятивів. *Жук, Заєць, Музикант, Спінер, Мікроб, Булочка, Кактус* – ці прізвиська належать до другої групи, бо прозора мотивація найменування цих онімів підказує нам, що вони утворені від апелятивів. Інші прізвиська – *Чак Норріс, Голум, Мамай, Котигорошко, Бетмен, Саламандра, Луна, Поганський Паганіні* – натякають нам на тісний зв’язок із іншими власними назвами.

На відміну від прізвиськ, усі власні імена та прізвища “Таємного Товариства”, які вживаються на теренах України (імена – *Клим, Сашко, Соломія, Лілея, Ліда, Андрій, Ромчик, Петро*; прізвища – *Смик, Джюра,*

Гулька, Байбак, Чайковський), містять приховані **характеристичні** функції, адже мотивацію цих найменувань можливо розтлумачити лише за допомогою додаткових інформаційних джерел.

Імена та прізвища, що притаманні більше для іноземних країн, теж наявні у серії повістей Лесі Ворониної (імена – *Наполеон, Мак, Коннор, Фродо, Елайдж*; прізвища – *Шварценегер, Гулівер, Маклауд, Беггінз, Вуд, Штраус*), проте на них, окрім характеристичної, ще виразніше нашаровується **алюзійна** функція, адже ці найменування, які застосовуються під час порівняння, проводять нам прямі паралелі із відомими особами.

2.4.2. Стилiстичні особливості периферії онімного простору “Таємного Товариства”.

Ергонімні, ідеонімні, топонімні, прагмонімні та інші розряди власних назв у серії повістей “Таємне Товариство” виконують різноманітні функції.

Для *ергонімів* характерна, насамперед, **текстотвірна** функція, за допомогою якої власні назви, які позначають об’єднання людей за найрізноманітнішими ознаками, у різних повістях із серії “Таємне Товариство” мають спільний елемент, ключові оніми, що пов’язують структурні елементи повістей.

Ось, наприклад, ергонім *ТТБ* побутує у всіх повістях “Таємного Товариства”, проте у кожній книзі семантичне наповнення видозмінюється: 1) *Таємне Товариство Боягузів*; 2) *Таємне Товариство Брехунів*; 3) *Таємне Товариство Ботанів*; 4) *Таємне Товариство Близнюків*; 5) *Таємне Товариство Блазнів*. Спільне словосполучення “*таємне товариство*” та аббревіатура *ТТБ* пов’язують між собою усі повісті.

Текстотвірна функція проявляється і під час аналізу ще одного ергоніма – *операція “Антижаб”*. У першій повісті із серії “Таємне Товариство” до цієї словосполуки додається ще цифра 1: “*операція “Антижаб – 1”*”; у другій повісті – 2: “*операція “Антижаб – 2”*”; у третій повісті – 3: “*операція “Антижаб – 3”*”; у четвертій – 4: “*операція “Антижаб – 4”*” і у п’ятій, відповідно, – 5: “*операція “Антижаб – 5”*”.

Усі інші ергонімні номінації виконують **емотивну** функцію, яка відразу налаштовує реципієнтів на певний емоційний стан: *табір “Екстремал”, фестиваль “Мольфар”, Цирк доброти.*

Ідеонімні номінації Леся Воронина наділила, здебільшого, **алюзійною** функцією, яка наштовхує реципієнтів на миттєве пригадування різних літературних творів і витворів мистецтва загалом. *“Пригоди Буратіно”, “Аватар”, “Зоряні війни”, “Володар перснів”, “Чужий”* – скеровують нас до відомих фільмів. *“Yellow submarine”, “Ой, чий то кінь стоїть, що сива гривонька”* – до відомих пісень.

У серії повістей “Таємне Товариство” авторка використовує і вигадану пісню – *“І байбачок зі мною”*, на яку нашаровуються **текстотвірні** та **алюзійні** функції, адже ця пісня повторюється в кожній повісті, щоразу нагадуючи у наступній повісті про особливі деталі із попередньої.

Різновиди ідеонімів – *гемероніми* та *бібліоніми* теж наділені **алюзійною** функцією, адже апелюють до різноманітних засобів масової інформації (*гра “Приховані скарби”; серіал “Прихована камера”; супершоу “Побрехенька”; фокус “Чарівний клумачок, або Пастка для синьоморда”; програма “Ми шукаємо таланти”; соціальна мережа “Фейсбук”; картографічний сервіс “Google maps”; онлайн-енциклопедія “Вікіпедія”; мережа “Інтернет”; стаття “Амнезія”*) та до писемних творів, які саме для дитячого шкільного віку (*Книга рекордів Гіннеса; “Гаррі Поттер”; “Володар перснів”, “Абетка мандрівника”*).

Особливо виокремлюється ще один із різновидів ідеонімних номінацій – *хрононім*, для якого притаманна **хронотопічна** функція, що вказує на власні назви, які були характерні для певного відрізка часу: *Давній Єгипет, Давньоєгипетська цивілізація, Раннє Царство.*

Найголовніша функція топонімних власних назв у “Таємному Товаристві” – **локалізаційна**, адже саме вона вказує на певне місце у художньому творі.

Локалізаційна функція притаманна таким онімам: *Африканський континент, Єгипет, Шотландія, Глазго, Європа, Канада, Дракулівка, Євротунель, Скелясті гори, озеро Лох-Ойх; озеро Лох-Несс; Червоне море; Ла-Манш.*

Для вигаданих **оронімів** – *гора Треп, гора Підстава* властива **номінативна** та **локалізаційна** функція, на які нашаровуються ще й **символічна й емотивна**. Назви вигаданих гір символізують небезпеку для дітей і відразу змінюють позитивний настрій у персонажів серії повістей “Таємне Товариство”. Аналогічно нашаровується ці функції і на вигаданий гідронім – озеро “*Вовкулака*”, символізуючи містичність і небезпеку.

Прагмоніми номінації виконують здебільшого **алюзійну** функцію, адже позначають об’єкти, які безпосередньо стосуються матеріальної сфери діяльності людини: *Каледонський канал, Стах, “Запорожець”, “Карлманг Кінг”, Форд F – 500, Музей Мадам Тюссо, “Мартенс”, марка Robinson, “Мушля”.*

Унікальним за своєю структурою і семантичним наповненням є різновид прагмоніма – **хремадонім ПУПС**. Ця власна назва наділена **естетичною** функцією в художньому творі та розшифровується як “*Похідний Універсальний Просторовий Сканер*”, а зовнішній вигляд цього предмета вказує нам на дитячу іграшку. Подвійне трактування одного й того ж поетоніма надає художньому твору ще більшої значущості.

Для зоонімних номінацій характерне нашарування на номінативну функцію **алюзійної** та **характеристичної**. **Алюзійна** функція проявляється в таких онімах: *Кролик, Вінні-Пух, Кінг-Конг, Бакс*, а **характеристична** у тих, які Леся Воронина сама вигадала, наділивши їх прозорими характеристиками: *Слинько, Володар, Зізі, Сімка, Пятірка, Головний Синьоморд, Тютя.*

Астроніми виконують лише **номінативну** та **локалізаційну** функції: *Земля, Всесвіт, Сонце, Місяць.*

Усі інші розряди власних назв – **міфоніми, теоніми, геноніми**, характеризуються нашаруванням на **номінативну** функцію **алюзійної**. Міфоніми: *Сонячний Сфінкс*; теоніми: *Господь, Сет, Анубіс, Апіс, Бастет,*

Бес, Тот, Сахмет, Квакожер, Гор; геноніми: рід Джур, рід Байбаків, клан Байбаків, клан Маклаудів.

Отже, усі власні назви у серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство” – унікальні та значущі, адже виконують різноманітні стилістичні функції, які надають художньому твору ще більшої естетичної вартості та інформативності.

ВИСНОВКИ

Сучасна ономастика передбачає комплексне ономастичне тлумачення власної назви, тобто береться до уваги не тільки конкретне власне ім'я, його форма, але обов'язково й обставини, які супроводжують найменування, уся система назв певного кола об'єктів, а значить, і місце конкретної власної назви в цій системі.

Відповідно до мети в магістерській роботі здійснено комплексний аналіз онімного простору повістей Лесі Ворониної в лексико-семантичному та стилістичному аспектах. Опрацьовано наукову літературу з літературно-художньої ономастики. Укладено картотеку власних назв, яка налічує 349 одиниць. Покласифіковано зібрані власні назви відповідно до ономастичних розрядів і проаналізовано їхні основні стилістичні функції.

Серед онімів серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство” виділяємо основні різновиди – антропоніми, ергоніми, ідеоніми, топоніми, прагмоніми та інші розряди власних назв (зооніми, теоніми, астроніми, геноніми, міфоніми), які розглядаємо з погляду структурного та функціонально-стилістичного.

У результаті дослідження виявлено, що всі повісті разом містять найбільше антропонімів – 163 одиниці: “Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9” – 18 одиниць, “Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда” – 14 одиниць, “Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава” – 49 одиниць, “Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та інші страховища” – 47 одиниць, “Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви” – 35 одиниць.

Переважає однослівна модель номінації (83 оніми: Кн. 1 – 10 онімів; Кн. 2 – 7 онімів; Кн. 3 – 25 онімів; Кн. 4 – 23 оніми; Кн. 5 – 18 онімів): *Клим, Соломія, Сашко, Ромчик*. На другому місці – двослівна (61 онім: Кн. 1 – 6 онімів; Кн. 2 – 4 оніми; Кн. 3 – 20 онімів; Кн. 4 – 20 онімів; Кн. 5 – 11 онімів), яка репрезентована такими моделями: прізвисько, ім'я + прізвище, ім'я + по

батькові, ім'я + прізвище – *Поганський Паганіні, Клим Джура, Клим Миколайович, Клим-Музикант*.

Найбільшу кількість становлять прізвища, яких зафіксовано 21 одиниця. Усі прізвища поділено на дві групи: 1) власні назви, якими наділило персонажів оточення (*Жук, Заєць, Поганський Паганіні, Чак Норріс, Музикант, Голум, Бак, Спінер, Мікроб, Булочка, Кактус, Свинка Пеппа*); 2) власні назви, які придумали самі ж для себе діти (*Мамай, Фродо Беггінз, принцеса Лея, Луна-Лі, Котигорошко, Бетмен, Саламандра, Археолог*).

Чоловічих імен налічено 10: *Клим, Сашко, Андрій, Ромчик, Петро, Наполеон, Мак, Коннор, Фродо, Елайдж*. Жіночих імен зафіксовано 3: *Соломія, Лілея, Ліда*. У серії повістей Лесі Ворониної зафіксовано 11 прізвищ.

Усі онімно-апелятивні назви у творах поділено на двослівні та трислівні, переважає двослівна модель номінації, яка налічує 3 оніми: *бабуся Соля, пані Соломія, пан Мак*. На другому місці – трислівна (2 оніми): *пані Соломія Джура, пан Мак-Байбак*.

До периферії онімного простору належать такі 9 розрядів онімів: ергоніми, ідеоніми, топоніми, прагмоніми, зооніми, теоніми, астроніми, геноніми, міфоніми.

У серії повістей “Таємне Товариство” Леся Воронина найчастіше використовувала ергонімні номінації (усього 24 одиниці): *ТТБ, операція “Антижаб – 1”, Міжнародний Клан Байбаків, табір “Екстремал”* та ін.

Ідеоніміні номінації у “Таємному Товаристві” поділено на: артїоніми, гемероніми, біблїоніми, хрононіми. Топонімні власні назви репрезентовані – хоронімами, оронімами та гідронімами. Прагмоніми покласифіковано на: архітектуроніми, хрематоніми, порейоніми, товароніми. Зооніми можна поділити на терціальні (*Кролик, Вінні-Пух, Кінг-Конг, Бакс*) та первинні (*Слинько, Володар, Головний синьоморд, Зізі, Сімка, П'ятірка, Тютя*).

За допомогою словників подано значення кожного імені. Словникові тлумачення до антропонімних значень неодноразово збігаються з рисами характеру чи діяльністю персонажа. Наприклад, доантропонімна семантика

оніма **Клим** – “милостивий”, “лагідний”, “покірливий”. У тексті ми можемо знайти підтвердження покірливості Кліма, досліджуючи стосунки онука і бабусі: “ – А тепер мерщій мий руки – і за стіл! А то борці і пиріжки вихолонуть. – Зараз бабусю, – я спробував підвестися зі зручного гамака, натягнутого між двома старими дуплавими яблунями, – аж тут почув дивний звук, що нагадав мені про події минулорічної давнини”. Милостивість хлопчика можемо простежити, аналізуючи його взаємовідносини із однолітками: “Я роздавав “голубці”, “вареники” й “картоплю з грибами”, однак найбільшим попитом користувалися “пиріжки” ”; але трапляється явище енантіосемії внутрішньої форми оніма та характеру персонажа. Наприклад, доонімне значення і імені **Олександр** – “Захисник людей, мужній оборонець”. Читаючи повість, ми бачимо, що тлумачення словника не збігається з характером цього персонажа, адже він був тим, хто не захищав, а ображав: “Колись, ще до вторгнення на Землю синьомордів, **Сашко Смик** саме так дразнився, лупцюючи мене й видираючи з моїх рук футляр зі скрипкою”.

У серії повістей “Таємне Товариство” зафіксовано випадки, коли одне ім’я вжито в різних варіантах, відповідно до мовленнєвої ситуації твору: Головний персонаж серії повістей Лесі Ворониної “Таємне Товариство” є **Клим Джюра** → **Климчик/Климко** → **Клим Миколайович**. Для нього у творах зафіксовано декілька номінацій, які насамперед залежить від мовленнєвої ситуації. Коли читач тільки знайомиться із цією особистістю у першій книзі повістей, сам хлопець представляє себе як **Клим**: “Адже він дразнив мене Поганським Паганіні ще відтоді, як уперше побачив зі скрипкою. Хоча справжнє моє ім’я **Клим Джюра**”. Рідні звертаються до нього в пестливій формі, використовуючи демінутив **Климчик/Климко**. Тільки як підліток вступає до ТТБ, то його номінація трансформується у більш офіційну, отримує поштивий відтінок, адже всі члени товариства звертаються, хоч до маленького, але відповідального юнака – **Клим Миколайович**.

Проаналізовано оніми серії повістей “Таємне Товариство” і за стилістичними функціями. З’ясовано, що власні назви у канві художнього тексту виконують такі функції: 1) номінативну; 2) характеристичну; 3) текстотвірну; 4) естетичну; 5) алюзійну; 6) емотивну; 7) локалізаційну; 8) хронотопічну; 9) символічну.

Для антропонімів найхарактерніші номінативна, характеристична та алюзійна функції. Усі власні імена та прізвища “Таємного Товариства”, які вживаються на теренах України (імена – *Клим, Сашко, Соломія, Лілея, Ліда, Андрій, Ромчик, Петро*; прізвища – *Смик, Джура, Гунька, Байбак, Чайковський*), містять приховані характеристичні функції. Імена та прізвища, що притаманні більше для іноземних країн, теж наявні у серії повістей Лесі Ворониної (імена – *Наполеон, Мак, Коннор, Фродо, Елайдж*; прізвища – *Шварценегер, Гулівер, Маклауд, Беггінз, Вуд, Штраус*), проте на них, окрім характеристичної, ще виразніше нашаровується алюзійна функція. Різновид антропонімів – прізвиська можна поділити на такі групи: 1) кваліфікація за зовнішніми ознаками (*Жук, Заєць, Мікроб, Булочка, Кактус, Свинка Пенпа, Саламандра*); 2) кваліфікація за манерою поведінки (*Чак Норріс, Голум, Спінер, Мамай, Котигорошко, Бетмен, Саламандра, Луна*); 3) кваліфікація за родом діяльності (*Поганський Паганіні, Музикант, Археолог*).

На ці неофіційні найменування нашаровуються, окрім номінативної та характеристичної ще й емотивна та алюзійна функції. Останню можна розподілити на дві групи: 1) натяк, що скеровує до інших онімів (*Чак Норріс, Голум, Мамай, Котигорошко, Бетмен, Саламандра, Луна, Поганський Паганіні*); 2) натяк, що скеровує до апелятивів (*Жук, Заєць, Музикант, Спінер, Мікроб, Булочка, Кактус*).

Для ергонімів характерна насамперед текстотвірна функція: *ТТБ, операція “Антижаб”, “І байбачок зі мною”*. Для ідеонімів найбільш притаманна алюзійна функція: *соціальна мережа “Фейсбук”; картографічний сервіс “Google maps”; онлайн-енциклопедія “Вікіпедія”*. Найголовніша функція топонімних власних назв у “Таємному Товаристві” – локалізаційна: *Єгипет,*

Шотландія, Глазго. Для вигаданих оронімів – *гора Трен, гора Підстава*, на номінативну та локалізаційну функцію нашаровується ще й символічна й емотивна. *Прагмоніми* номінації виконують здебільшого алюзійну функцію: “*Запорожець*”, “*Мартенс*”, марка *Robinson*. Різновид прагмоніма – хрематонім *ПУПС* наділений ще й естетичною функцією в художньому творі. Для зоонімних номінацій характерне нашарування на номінативну функцію алюзійної (*Кролик, Вінні-Пух, Кінг-Конг, Бакс*) та характеристичної (*Слинько, Володар, Зізі, Сімка, Пятірка, Головний Синьоморд, Тютя*). *Астроніми* виконують лише номінативну та локалізаційну функції: *Земля, Всесвіт, Сонце, Місяць*.

Усі інші розряди власних назв – *міфоніми, теоніми, геноніми* характеризуються нашаруванням на номінативну функцію алюзійної.

Отже, у серії повістей “*Таємне Товариство*” проаналізовано стилістично-функціональне навантаження онімів, виявлено співвідношення між значеннями власних назв і доцільністю їхнього використання в художньому творі. Також з’ясовано, що основне місце посідають антропоніми, які є ядром онімного простору, на другому місці – ергоніми, ідеоніми, топоніми, прагмоніми, зооніми, теоніми, астроніми, геноніми та міфоніми як елементи периферії онімного простору художнього твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії / Любомир Белей. – Ужгород, 2002. – 176 с.
2. Белей Л. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії ХІХ-ХХ ст. – Ужгород, 1995. – 120 с.
3. Белей Л.О. Українська літературно-художня антропонімія як засіб характеристики персонажів // Українська мова і література в школі. – 1993. – № 7. – С. 31 – 35.
4. Вербич С. О. Трансформація українського онімного простору: внутрішньо- та позамовні чинники / С. О. Вербич // Мовознавство. – № 2. – 2014. – С. 15 – 23.
5. Вербич С. Українська ономастика: перспективи розвитку// Українська мова. – 2010. – № 3, С. 73 – 80.
6. Воронина Л. Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви: повість / Леся Воронина. – К.: Знання, 2019. – 143 с.: іл.
7. Воронина Л. Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та інші страховища: повість / Леся Воронина. – К.: Знання, 2018. – 143 с.: іл.
8. Воронина Л. Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава: повість / Леся Воронина. – К: Знання, 2018 – 141 с.: іл.
9. Воронина Л. Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9: – Вінниця, ПП Видавництво “Теза”; “Соняшник”, 2006. – 122 с.: іл. – (Пригодницька бібліотека).
10. Воронина Л. Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьо морда: повість / Леся Воронина. – К.: Знання, 2019. – 135 с.: іл.
11. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.
12. Герасимчук В. Поетонім як засіб художньої характеристики / В. Герасимчук, В. Нечипоренко. // Дивослово. – 1999. – № 11. – С. 16.
13. Герус-Тарновецька І. Назовництво в поетичному творі / І. Герус-Тарновецька. – Мюнхен; Вінніпег, 1966. – 144 с.

14. Гірняк М. Автор у тексті: присутність чи зникнення? (на матеріалі інтелектуальної прози В. Петрова-Домонтовича) // *Studia methodologica*. Вип. 16. Наративні виміри літератури: Матеріали міжнародної конференції з наратології (Тернопіль, 23-24 жовтня 2003р.). /упор. І.В. Папуша. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2005. – С. 93 – 100.
15. Гриценко Т. Б. Власні назви як засіб стилетворення в українській історичній прозі другої половини ХХ ст. (на матеріалі романів про Б. Хмельницького) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Т. Б. Гриценко. – К., 1998. – 17 с.
16. Денисюк І. “Усе мистецьке є символом” (розшифровані й нерозшифровані символи у “Перехресних стежках”) // Іван Денисюк. Невичерпність атома. Серія: Франкознавчі студії / І.О. Денисюк / [упоряд. та передм. Тараса Пастуха]. – Львів, 2001. – Вип. 2. – С. 101 – 109.
17. Доценко М. В. Поетоніміка модерністської та постмодерністської прози [Текст] : дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Доценко Марія Володимирівна ; Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. - Вінниця, 2018. – 19 с.
18. Етимологічний словник української мови : у 7 т. – / [Редкол.: О.С. Мельничук (гол. ред.) та ін.]. – К. : Наукова думка, 1985. – 572 с.
19. Жук О. Леся Воронина: сміливий не той, хто декларує свою сміливість [Електронний ресурс] / О. Жук. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/2012/12/121213_book_2012_interview_voronyna_oz.shtml.
20. Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми / Андрій Зубко // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2007. – С. 262-264.
21. Калинин В.М. Поэтика онима. - Донецк, 1999. – С. 68 – 73.
22. Калінкін В. До визначення статусу поетики оніма як наукової дисципліни // Проблеми слов'янської ономастики: Зб. наук. праць. – Ужгород, 1999. – С. 54 – 60.

- 23.Калінкін В. М. Теоретичні основи поетичної ономастики / В. Калінкін: автореф. дис. доктор. філол. наук: спец. 10. 02. 02. – “Російська мова”, 10. 02. 15 – “Загальне мовознавство” / Київський національний університет / – Київ, 2000. – 34 с.
- 24.Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження // Записки з ономастики. – Одеса, 2000. – Вип. 4. – С. 69 – 73.
- 25.Карпенко О., Серебрякова В. Функції поетонімів у фентезійній прозі // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія : Мовознавство. – 2017. – Вип. 1 (27). – С. 147 – 153.
- 26.Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе / Ю. А. Карпенко // Филологические науки. – 1986. – № 4. – С. 34 – 40.
- 27.Ковалик І. І. Про власні і загальні назви в українській мові // Мовознавство. – 1977. – № 2. – С. 11 – 18.
28. Колесник Н. Термінологічні суперечки в царині літературної ономастики і фольклорна ономастика / Наталія Колесник // Науковий вісник ужгородського університету. Серія: філологія. Соціальні комунікації. Присвячується 90-річчю від дня народження Й.О.Дзендзелівського. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2011. – С. 122 – 127.
29. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту – К.:Знання, 2008. – 423 с.
- 30.Кричун Л. Лінгвостилістичні особливості дитячих повістей Лесі Ворониної / Л. П. Кричун // Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки (мовознавство) / ред. кол.: О. А. Семенюк [та ін.]. Вип. 145. – 2016 – С. 430 – 433.
31. Крупеньова Т. І. Функції власних назв у драматичних творах Лесі Українки. – Одеса: Астропринт, 2004 – 160 с.
32. Кухаренко В. Інтерпретація тексту. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 272 с.
33. Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1988.

34. Марченко Т. Власні назви в текстах дитячої літератури як елементи сюжетно-рольової гри (на матеріалі повісті Всеволода Нестайка “Казкові пригоди Грайлика”. / Т. Марченко // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – 2014. – № 2. – С. 75 – 80.
35. Марченко Т. Специфіка творення онімного простору літературної казки для молодшого шкільного віку (на матеріалі повісті-казки всеволода нестайка “Незвичайні пригоди в лісовій школі”) / Т. Марченко // Науковий вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2012. – Випуск 56. – Частина 1. – С. 347 – 354.
36. Масенко Л. Т. Українські імена і прізвища. – К: Знання, 1990. – 47 с.
37. Мельник Г. І. Міркування про теоретичні засади літературної ономастики // Записки з ономастики. – Вип. 11. – Одеса: Астропринт, 2008. – С. 20 – 28.
38. Михайлов В. Н. О специфике литературной ономастики / В. Н. Михайлов // Вопросы стилистики: Стилистика художественной речи : [межвузовский научный сборник]. – Саратов : Изд-во СГУ, 1988. – С. 16 – 17.
39. Михайлов В. Н. Специфика собственных имен в художественном тексте // Филологические науки. – 1987 – . № 6. – С. 79 – 82.
40. Михайлов В.Н. Собственные имена как стилистическая категория в русской литературе / В. Н. Михайлов. Луцк. – 1965. – 54с.
41. Немировская Т. В. Собственное имя в творчестве М. М. Коцюбинського : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук / Т. В. Немировская. – К., 1988. – 20 с.
42. Остапчук К. Боягузи, брехуни та проблема позаземного вторгнення від Лесі Ворониної. [Електронний ресурс] Остапчук Катерина – Режим доступу:http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/2012/12/121211_book_2012_readers_review_voronuna_ek.shtml

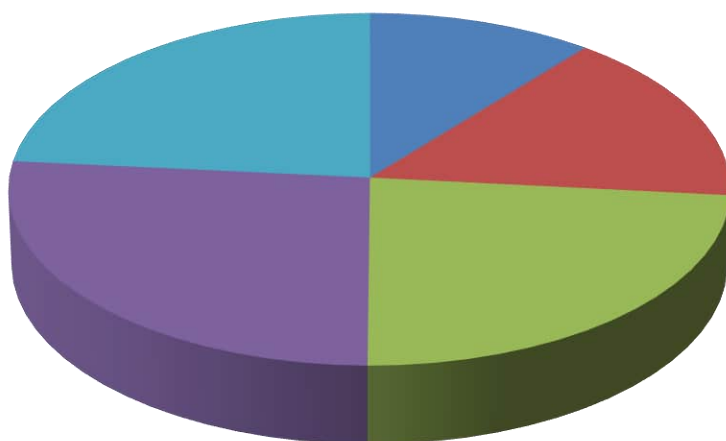
43. Пастух Т. Конотації прізвищ та імен персонажів у прозі Івана Франка / Тарас Пастух // Українське літературознавство : зб. наук. праць. – Львів : Вид-во ЛНУ імені І. Франка, 2006.– Вип. 68. – С. 153-162.
44. Полюга Л. Антропоніми в лексичній системі поетичних творів Івана Франка // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали міжнародної наук. Конференції. – Львів: Світ, 1998. – С. 657 – 661.
45. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ / За ред. І. Варченко. – К.: Вид-во "Радянська школа", 1968. – 257 с.
46. Січкарь О. М., Слижук О. А. Сучасні дитячі твори в новій шкільній програмі з української літератури / О. М. Січкарь, О. А. Слижук // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Філологія. Літературознавство. – 2014. – Т. 240, Вип. 228. – С. 76. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufl_2014_240_228_17
47. Сколоздра О. Літературно-художня ономастика як предмет дослідження у вищій школі // Вісник Львівського університету. Серія філологічна.- Вип. 50. – Ч.2. – С. 355 – 356.
48. Сколоздра О. Р. Номінація осіб – представників єврейської національності у малій прозі Івана Франка // Рідне слово в етнокультурному вимірі. Матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції / Упор. М. Федурко, В. Котович, Г. Філь. – Дрогобич: Посвіт, 2007. – С. 128 – 134.
49. Сколоздра О. Р. Номінація осіб “суспільного дна” (на матеріалі оповідання Івана Франка “На дні”) // Лінгвостилістика: об’єкт – стиль, мета – оцінка: Збірник наукових праць, присвячений 70-річчю від дня народження проф. С. Я. Єрмоленко / Відп. ред. Академік НАН України
50. Сколоздра О. Р. Номінація персонажів оповідань Івана Франка “Батьківщина” та “Сойчине крило” // Література. Фольклор. Проблеми поетики. Збірник наукових праць. – Вип.27. – Ч.1. / Ред.кол. А.В. Козов (відп. ред.) та ін. – К: Акцент. – 2007. – С. 438 – 447.

51. Сколоздра-Шепітко О. Периферія онімного простору Франкової прози / О. Сколоздра-Шепітко // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2016. – Вип. 21. – С. 260 – 262.
52. Скрипник Л., Дзятківська Н. Власні імена людей : слов.-довід. / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська ; ред. В. М. Русанівський; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. – 3-тє вид., випр. – Київ: Наук. думка, 2005. – 334 с.
53. Словник українських імен І.І.Трійняк. – Київ: Довіра, 2005. – 508 с.
54. Словник української мови : В 11 т. – К. : Наук. думка, 1970-1980. – Т.І – ІХ.
55. Соколова А. В. Основи літературної ономастики. Методичні рекомендації до спецкурсу. – Ізмаїл, 2005. – С. 4 – 10.
56. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М. : Наука, 1973. – 366 с.
57. Супрун В. И. Ономастическое поле русского языка и его художественно-эстетический потенциал : монография / В. И. Супрун. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 12 – 17.
58. Суховірська О.А. Ключі до дитячих сердець Лесі Ворониної (Бібліографічна довідка до 60-ти річчя від дня народження письменниці) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://odb.km.ua/?dep=1&dep_up=430&dep_cur=904.
59. Тараненко О. О. На теми сучасного українського ономастикону : тенденції конотативних нашарувань // Мовознавство. – 2010 – . Вип. 1. – С. 32–36.
60. Теория и методика ономастических исследований / под ред. А. В. Суперанской, В. Э. Сталтмане, Н. В. Подольской. – М. : Наука, 1986. – С. 9 – 12.
61. Толокольнікова К. Леся Воронина: “Писати нудні книжки – злочин!”. [Електронний ресурс] Толокольнікова Катерина – Режим доступу: http://gorih.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=485&Itemid=69

62. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія / М. М. Торчинський. – Хмельницький : Авіст, 2008. – С. 120 – 121.
63. Трійняк І. Словник українських імен / І.І. Трійняк. — К.: Довіра, 2005. – 509 с.
64. Тынянов Ю. Н. Архаисты и новаторы / Ю. Н. Тынянов. – Л. : Прибой, 1929. – 595 с.
65. Українська мова: Енциклопедія/2-ге вид., випр. і доп. – К: “Видавництво” Укр.енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004.
66. Українська радянська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан ; редкол.: О. К. Антонов та ін. — 2-ге вид. — К. : Головна редакція УРЕ, 1974–1985., Том 5., К., 1980.
67. Фаріон І. Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – XIX ст. (з етимологічним словником) / І. Д. Фаріон. – Львів : Літопис, 2001. – 371 с.
68. Федосюк М. Ю. В каком направлении развивались стили русской речи XX века / М. Ю. Федосюк // Филология и журналистика в контексте культуры (Лиманчик – 98) : [материалы Всерос. науч. конф.]. – Ростов н/Д : [б. в.], 1998. – Вып. 4. – С. 148 – 154.
69. Фонякова О. И. Имя собственное в художественном тексте. – Ленинград: Наука, 1990. – 103 с.
70. Франко З. Ономастика в мові творів Івана Франка // Мовознавство, – 1975, – №2. – С. 55 – 59.
71. Цілуйко К. У світі власних назв // Наука і суспільство – 1966 – № 7. – С. 53.
72. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. – Львів: Світ, 2005. — 705 с.
73. Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник. – Ужгород: Ліра, 2011. — 428 с.

- 74.Шестакова С. До питання про стратифікацію сучасного ономастичного простору / С. Шестакова // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 1 (3). – С. 232 – 240.
- 75.Шотова-Ніколенко Г. В. Онімний простір романів Ю. І. Яновського : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Т. В. Шотова-Ніколенко. – Одеса, 2006. – 21 с.
- 76.Шульська Н. Прізвисько як об'єкт наукового опису (до дефініцій терміна) / Н. Шульська // Вісн. Львів. ун-ту. Серія Філологічна : [зб. наук. пр.] / [редкол. : Т. Салига (гол. ред.) та ін.]. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2012. – Вип. 56. – Ч. 1. – С. 292 – 296.
- 77.Юлдашева Л. П. Літературні оніми як засіб структурування художнього світу у творах для дітей та юнацтва / Л. П. Юлдашева // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.–. 2019. – № 39. Т. 1. – С. 89 – 92.
- 78.Янчура Д. Ономастичні школи в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/sup/article/download/11888/11734/>
- 79.Sawicka G. Nazwy własne w mowie dziecka / Grażyna Sawicka // Onomastyka w dydaktyce szkolnej i społecznej / [pod red. E. Homy]. – Szczecin, 1988. – S. 148.
- 80.Wilkoń A. Nazewnictwo w tworach Stefana Zeromskiego / A. Wilkoń. – Wrocław – Warszawa – Kraków, 1970. – S. 82 – 111.

ДОДАТОК 1

**Кількісне співвідношення онімів у серії
повістей Лесі Ворониної
"Таємне Товариство"**

■ 1. "Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку №9" (10, 8 %)

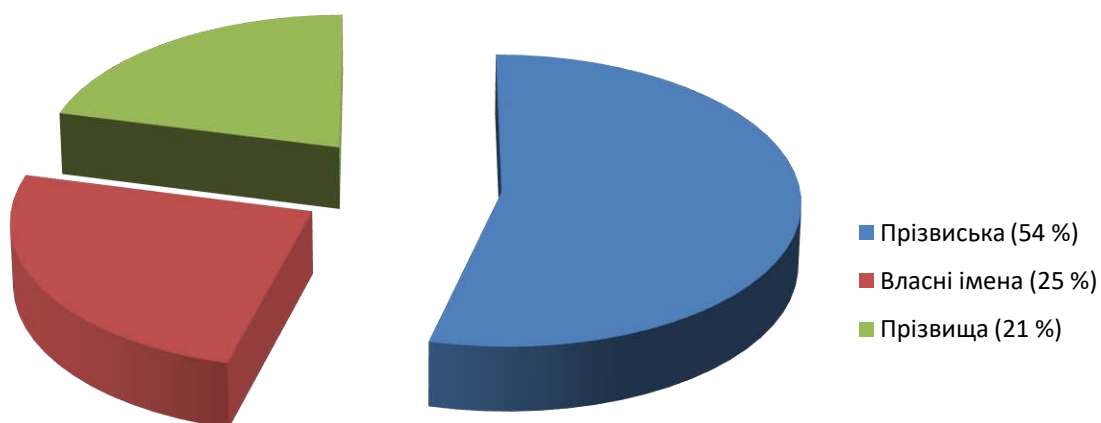
■ 2. "Таємне Товариство Брехунів, або Пастка для синьоморда" (15, 8 %)

■ 3. "Таємне Товариство Ботанів, або Екстрим на горі Підстава" (23, 5 %)

■ 4 "Таємне Товариство Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та інші страховища" (26, 4 %)

■ 5. "Таємне Товариство Блазнів, або Балансування на краю прірви" (23, 5 %)

ДОДАТОК 2

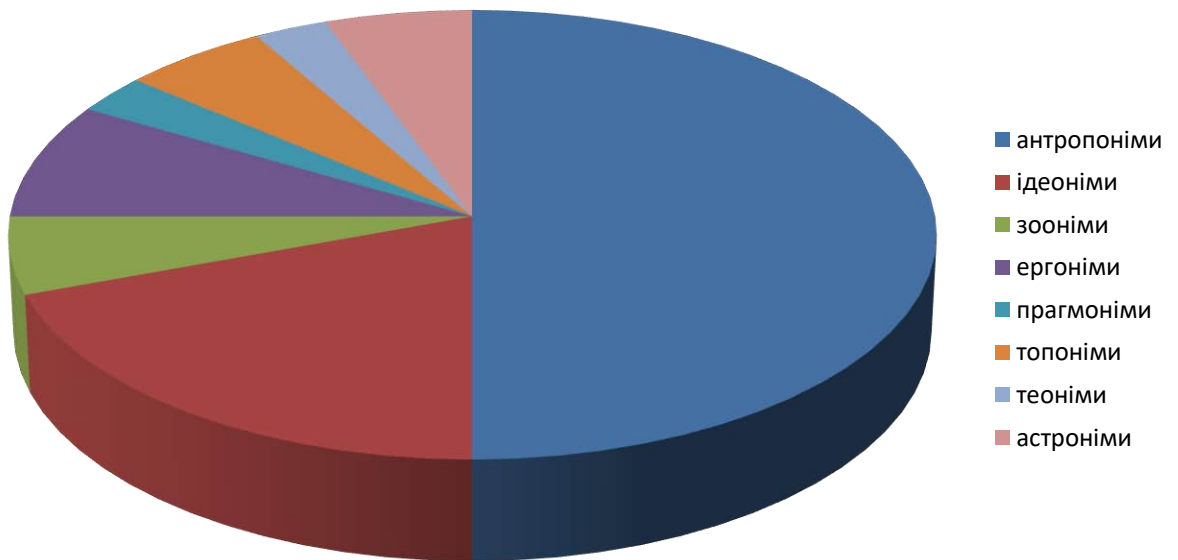
**Антропоніми як ядро онімного простору
повістей Лесі Ворониної**

ДОДАТОК 3

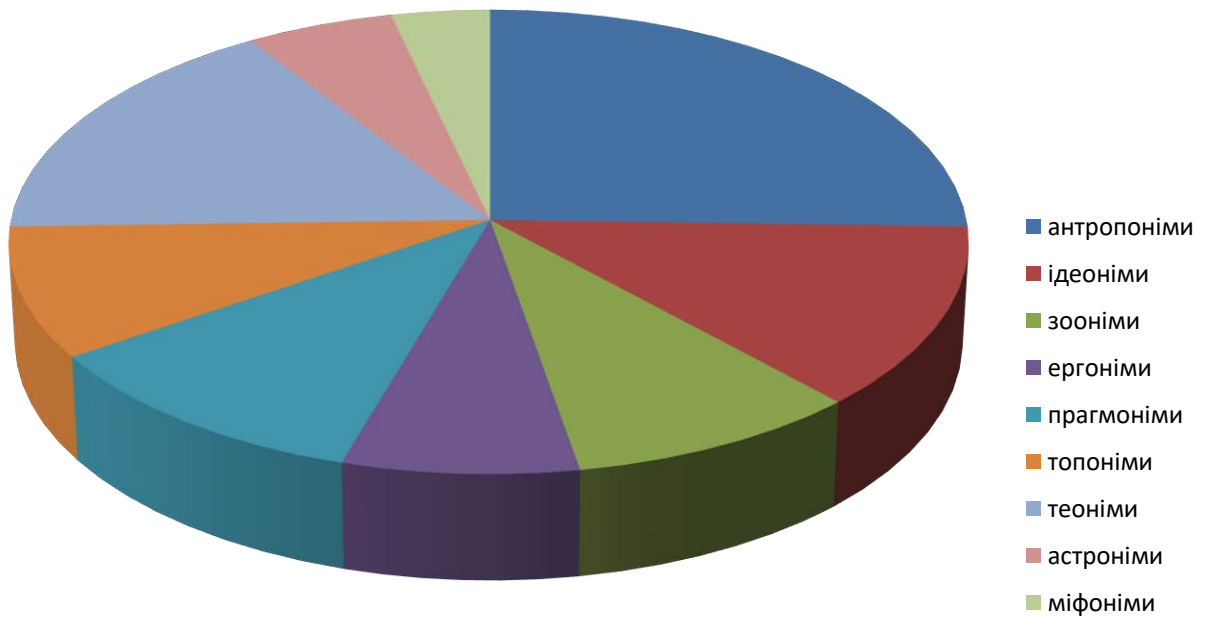
**Периферія онімного простору серії
повістей Лесі Ворониної
"Таємне Товариство"**

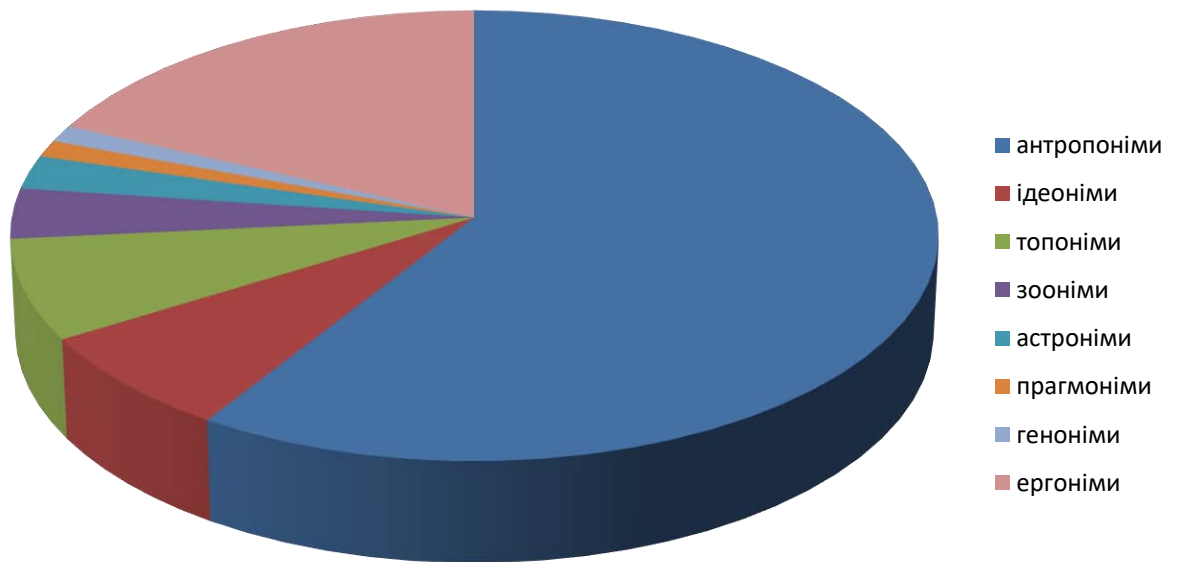
ДОДАТОК 4

**Онімний простір повісті “Таємне Товариство
Боягузів, або Засіб від переляку №9”**

ДОДАТОК 5

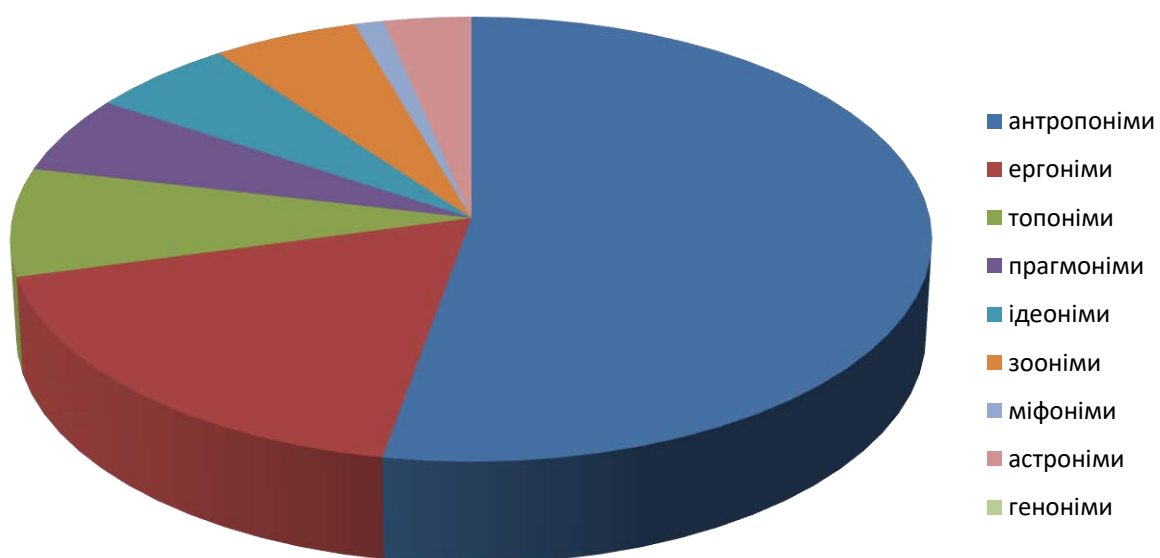
**Онімний простір повісті “Таємне Товариство
Брехунів, або Пастка для синьоморда”**

ДОДАТОК 6

**Онiмний простiр повістi “Таємне Товариство
Ботанiв, або Екстрим на горi Пiдстава”**

ДОДАТОК 7

**Онімний простір повісті “Таємне Товариство
Близнюків, або Чудовисько озера Лох-Ойх та
інші страховища”**

ДОДАТОК 8

**Онімний простір повісті “Таємне Товариство
Блазнів, або Балансування на краю прірви”**